

MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON TAMPEREEN OSASTON VAPAAEHTOISTYÖN MÄÄRÄ, MONINAISUUS JA ARVO

Outi Lehtonen

Opinnäytetyö
Tammikuu 2015
Liiketalouden koulutusohjelma
Projektijohtaminen

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Projektijohtaminen

OUTI LEHTONEN:

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston vapaaehtoistyön määrä, moninaisuus ja arvo

Opinnäytetyö 52 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Tammikuu 2015

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa toimeksiantajan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto ry:n vapaaehtoistyön tämän hetkinen määrä, sen moninaisuus ja määrittää sille arvo. Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda vapaaehtoisrekisteri sekä työtuntien keräysmenetelmät tulevaisuutta varten toimeksiantajan käyttöön. Lisäksi tarkoituksena oli laskea luotuun rekisteriin jo kerättyjen vapaaehtoistyötuntien rahallinen arvo, unohtamatta vapaaehtoistyön sosiaalisen arvon pohtimista. Opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää tulevaisuudessa toimeksiantajan toiminnan todentamiseen sen sidosryhmille ja esimerkiksi rahoittajille.

Työssä perehdyttiin kolmanteen sektoriin palveluiden tuottajana ja toimeksiantajan sijoittumiseen kolmannen sektorin toimijoiden kentällä. Lisäksi työssä tutustuttiin tarkemmin vapaaehtoistyöhön yleisesti ja viiteen vapaaehtoistyöstä sekä sen arvonmäärittämisestä tehtyyn aiempaan tutkimukseen. Työssä kuvattiin vapaaehtoisrekisterin luominen, arvonmääritysmenetelmän valinta ja varsinainen arvonmäärittäminen tekeminen. Työn haasteina olivat toimeksiantajalle hyödyllisen arvonmääritysmenetelmän soveltaminen kerättyyn aineistoon ja työn tuottaman tiedon muokkaaminen muodoltaan toimeksiantajan jokapäiväiseen käyttöön sopivaksi.

Työn puitteissa luodut vapaaehtoisrekisteri ja tulevaisuuden tuntien keräysmenetelmät ovat toimeksiantajalle tärkeitä välineitä vapaaehtoistyön seurannan vakiinnuttamisessa. Tehty rahallisen arvonmäärittäminen toimii referenssinä nykyisen toiminnan laajuudesta ja vertailukohtana tulevaisuudessa toiminnan kehittymistä ja kasvua kuvattaessa. Luodut menetelmät ja tehty arvonmäärittäminen ovat työn laatijan ja toimeksiantajan alkuperäisen suunnitelman mukaiset. Niin rekisteri kuin muutkin työn tuotokset jäävät toimeksiantajan käyttöön ja muokattaviksi, toiminnan kasvua ja kehitystä vastaamaan.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Bachelor of Business Administration
Option of Project management

OUTI LEHTONEN:

Voluntary Work in the Mannerheim League for Child Welfare Tampere department;
Amount, Variety and Value

Bachelor's thesis 52 pages, appendices 5 pages
Tammikuu 2015

This thesis was commissioned by Mannerheim League for Child Welfare Tampere department. The aim of the thesis was to find out the amount and variety of current voluntary work for the Tampere department and define the value of this voluntary work. The objective was to create a volunteer register and develop methods for keeping a record of the working hours of volunteers in the future. The work also aimed to calculate the monetary value of the work hours already recorded in the created register, and to take into account the social value of voluntary work. In the future, the Tampere department can use the results of this thesis to illustrate the value of its work to its interest groups and sponsors.

The thesis examines the so called “third sector”, that is, the voluntary sector, as a provider of services, and defines how the Mannerheim League for Child Welfare is placed among the operators in this sector. The thesis also focuses on voluntary work and presents five studies that have been previously made of voluntary work and ways of defining its value. The thesis describes the process of creating the volunteer register and choosing the methods for defining the value of voluntary work, and presents the actual process of defining the value. The main challenges were to find and apply a proper value defining method to the collected data and to shape the gathered information into a form that benefits the Tampere department in its everyday work.

The products of this thesis - the volunteer register and collection methods for future volunteer work hours - are important tools for enabling the Mannerheim League for Child Welfare Tampere department to monitor the work of their volunteers in a systematic manner as part of their everyday routines. The calculation of the monetary value of the voluntary work acts as a measurement of the current extent of the organizations operations and as a reference point for future growth and development. The results of the thesis are in line with the original plan made by the commissioning organization and the writer of the thesis. The register and all the other results of the thesis remain with the commissioning organization, which can also modify them to match the demands of their growing and developing operations.

Key words: voluntary work, defining value, volunteer register, third sector

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO.....	9
3	KOLMAS SEKTORI PALVELUNTUOTTAJANA.....	13
3.1	Kansalaisyhteiskunta ja yhteisötalous	15
3.2	MLL kolmannen sektorin toimijana	17
4	VAPAAEHTOISTYÖ.....	18
4.1	Vapaaehtoisuus EU-maissa.....	19
4.2	Aiemmin tehtyjen tutkimusten analysointi ja menetelmien valinta.....	21
4.2.1	Tutkimus OK-opintokeskukselle	22
4.2.2	Tutkimus Raha-automaattiyhdistykselle.....	23
4.2.3	Tutkimus Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistykselle	26
4.2.4	Tutkimus CIRIEC International	27
4.2.5	Tutkimus International Federation of Red Cross and Red Crescent.....	29
4.3	Vapaaehtoistyön rahallisen arvon määrittämisen menetelmä.....	31
4.4	Vapaaehtoistyön sosiaalisen arvon määrittämisen menetelmä.....	32
4.5	MLL Tampereen osaston monimuotoinen vapaaehtoistyö.....	33
5	MLL TAMPEREEN OSASTON VAPAAEHTOISTYÖN MÄÄRÄ	35
5.1	MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön rahallinen arvo	38
5.2	Tulevaisuuden tuntien kerääminen ja menetelmät.....	40
6	POHDINTA.....	42
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	48
	Liite 1. Kuvakaappaukset vapaaehtoisrekisteristä.....	48
	Liite 2. Sähköposti työtuntien keräämiseen	49
	Liite 3. Tulevaisuuden työtuntien keräämisen lomakepohja.....	50
	Liite 4. Lyhyiden työharjoittelujaksojen lomake.....	51
	Liite 5. Vierailijalomake.....	52

LYHENTEET JA TERMIT

MLL	Mannerheimin Lastensuojeluliitto
MLL Tampereen osasto	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto
TET-jakso	Työelämään tutustumisjakso
RAY	Raha-automaattiyhdistys
YK	Yhdistyneet kansakunnat
ILO	International Labor Organization
EU	Euroopan unioni

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistyö on yksi perinteisimmistä suomalaisista toimintamalleista. Talkootöinä ja ilman rahallista korvausta työskennellen, on pitkään pystytty toteuttamaan kokonaisuuksia, jotka eivät pelkän palkkatyön avulla olisi olleet mahdollisia. Nykyäänkin vapaaehtoistyö on merkittävä osa erilaisten palveluiden tuottamista. Se jää silti usein huomioimatta palveluiden tuottamiseen käytettyjä resursseja laskettaessa. Kolmas sektori ja monimuotoinen palveluiden tuottaminen ovat tärkeitä osia tämän hetken yhteiskuntarakenteessa, ilman niitä palveluiden määrä olisi huomattavasti pienempi. Suomea tituleerataan usein järjestöjen ja yhdistysten luvatuksi maaksi, mikä näkyy myös tehdyn vapaaehtoistyön ja sen varaan rakennettujen palveluiden määrässä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (jäljempänä MLL) on yksi maamme suurista kolmannen sektorin toimijoista. Liitto on maanlaajuisesti kattava verkosto piirijärjestöjä sekä paikallisyhdistyksiä, jotka toteuttavat tahoillaan laajasti erilaisia lapsi- ja perhetyön toimintamuotoja. Näistä toimintamuodoista suurin osa on sellaisia, joihin liittyvät kiinteänä osana myös vapaaehtoiset toimijat. MLL onkin yksi niistä suurista suomalaisista kansalaisjärjestöistä, joiden toiminnan jatkumisen ja kasvamisen mahdollistavat aktiiviset vapaaehtoistoimijat. Vaikka MLL ja sen piirijärjestöt sekä paikallisyhdistykset tunnetaan arvokkaana ja luotettavana osana lapsi- ja perhetyön kenttää, myös tämän liiton on pystyttävä näyttämään toteen toimintansa hyödyt taloudelliseltakin kannalta.

Opinnäytetyön tavoite on kartoittaa vapaaehtoistyön määrä, moninaisuus ja sen taloudellinen arvo Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto ry:lle (jäljempänä MLL Tampereen osasto). Aihe syntyi osaston tarpeesta ja halusta tietää tarkemmin, kuinka paljon sekä millaista vapaaehtoistyötä sen vapaaehtoiset todellisuudessa tekevät. MLL Tampereen osastolla ei aiemmin ollut rekisteriä vapaaehtoisistaan. Osana opinnäytetyötä luotiin rekisteri, johon saadaan tallennettua vapaaehtoisten yhteystietojen lisäksi heidän tekemänsä vapaaehtoistyön laatu ja tehdyt työtunnit. Tällainen kattava rekisteri palvelee yhdistyksen tarpeita myös tulevaisuudessa.

Vapaaehtoistyön määrän ja moninaisuuden kartoittaminen sekä vapaaehtoistyön rahallisen arvon arvioiminen toimivat työkaluina muun muassa toiminnalle ulkopuolista rahoitusta etsittäessä. Ne ovat lukuja, joita voidaan käyttää esimerkiksi erilaisissa hakemuk-

sisä todentamaan MLL Tampereen osaston toiminnan vaikuttavuutta sen toimiympäristössä. Lisäksi ne ovat ymmärrettävä mittari, jolla osaston tuottama lisäarvo voidaan todentaa esimerkiksi yhteistyökumppaneille sekä muille sidosryhmille. Koska tehdyn vapaaehtoistyön määrä ja moninaisuus toimivat hyvin esimerkkinä koko toiminnan laajuudesta, niistä kerätty numeraalinen tieto kertoo sidosryhmille MLL Tampereen osaston toiminnan aktiivisuudesta.

Opinnäytetyössä esitellään ja analysoidaan viisi erilaista vapaaehtoisuudesta ja sen arvon määrittämisestä tehtyä aiempaa tutkimusta. Näiden tutkimusten ja niissä käytettyjen menetelmien pohjalta valittiin MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvon määrittämiseen käytetyt menetelmät. Rahallisen arvon lisäksi tutkimusten pohjalta kävi ilmeiseksi, että vapaaehtoistyötä on syytä pohtia myös sosiaalisen arvon eli vaikuttavuuden kannalta. Rahallinen arvo MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyölle määritellään tässä opinnäytetyössä jälleenhankinta-arvomenetelmän pohjalta, kun taas vaikuttavuutta pohditaan niin yksilön, organisaation kuin yhteiskunnankin näkökulmista.

Valmistelin opinnäytetyötäni samalla kun tein viimeistä osaa harjoittelustani MLL Tampereen osastolle. Kipinän opinnäytetyön ja harjoittelun tekemiseen kansalaisjärjestölle antoi oma järjestötaustani. Järjestöjen toiminta ja toisinaan niiden työmäärän huomamattomiin jääminen, kannustivat tekemään opinnäytetyön, joka avaa järjestötoimintaa myös sen ulkopuolisille sidosryhmille. MLL ja erityisesti MLL Tampereen osasto tarjosivat aitiopaikan päästä tutustumaan suuren järjestön toimintaan. Koin heti osaston ehdottaman opinnäytetyön aiheen omakseni, sillä projektijohtamiseen suuntautuneet opintoni tuntuivat saavan luonnollista jatkumoa vapaaehtoistyön määrän ja rahallisen arvon kartoittamiseen liittyvästä projektista.

Opinnäytetyön toisessa luvussa esitellään Mannerheimin Lastensuojeluliitto organisaationa sekä avataan sen toimintamuotoja. Lisäksi esitellään Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto osana liittoa sekä omana paikallisyhdistyksenään.

Opinnäytetyön kolmannessa luvussa käsitellään kolmatta sektoria käsitteenä sekä sitä, miten MLL sijoittuu kolmannen sektorin toimijoiden kentälle. Lisäksi käsitellään kansalaisyhteiskuntaa sekä yhteisötaloutta ja sitä, miten vapaaehtoistyö näkyy palveluiden tuottamisessa.

Opinnäytetyön neljännessä luvussa käsitellään vapaaehtoistyötä ja vapaaehtoisuutta käsitteinä sekä avataan niihin liittyviä teorioita. Luvussa vertaillaan Suomen tilannetta vapaaehtoisuuden suhteen muihin EU-maihin. Neljännessä luvussa käsitellään myös vapaaehtoistyön rahallisen ja kansantaloudellisen arvon määrittämistä sekä aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Tutkimusten pohjalta valitaan MLL Tampereen osaston vapaaehtoisuuden arvon määrittämiseen soveltuvat menetelmät. Lisäksi neljännessä luvussa kerrotaan MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön monimuotoisuudesta ja sen vaikutuksesta arvon määrittämiseen.

Viidennessä luvussa kerrotaan MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön määrän sekä monimuotoisuuden selvittämiseksi tehdystä kartoituksesta, tälle vapaaehtoistyölle rahallisen arvon arvioinnista ja näiden selvittämisessä kohdatuista haasteista. Lisäksi esitellään työkalut, jotka luotiin vapaaehtoistyön seuraamisen helpottamiseksi tulevaisuudessa. Luvussa kerrotaan myös työtuntien seuraamiseen kehitetystä menetelmästä ja pohditaan kehitysehdotuksia sekä haasteita tulevaisuuden vapaaehtoistyön kartoittamisessa.

Opinnäytetyön viimeisessä kuudennessa luvussa tehdään yhteenveto keskeisistä asioista ja pohditaan, missä asioissa opinnäytetyössä onnistuttiin, missä asioissa jäi vielä kehittämisen varaa ja millaisia asioita projekti kokonaisuutena opetti.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITTO

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on vuonna 1920 perustettu, valtakunnallinen lasten etuja ajava kansalaisjärjestö. MLL määrittelee internetsivuillaan päätehtäväkseen lasten, nuorten sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen. MLL toimii lasten etua ajavana vaikutusjärjestönä, joka tuo yhteiskunnalliseen päätöksentekoon sekä keskusteluun arjen tuntemuksesta kumpuavaa ajanmukaista tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden tarpeista sekä asemasta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto jakaantuu organisaationa keskusjärjestön lisäksi piirijärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin, jotka ovat kuitenkin keskusliitosta itsenäisiä toimijoita. Piirijärjestöillä sekä paikallisyhdistyksillä on kullakin oma hallintonsa sekä taloutensa. Piirijärjestöt ovat aina keskusjärjestön jäseniä ja paikallisyhdistykset sekä lähimmän piirijärjestön että keskusjärjestön jäseniä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Piirijärjestöjen, joita liitolla on yhteensä kymmenen ympäri Suomen, tehtäviin kuuluu alueensa paikallisyhdistysten tukeminen ja vaikutustyö paikallisiin tahoihin. Lisäksi piirijärjestöt ovat äänioikeutettuja jäseniä liiton liittokokouksissa. Jokaisella piirijärjestöllä on oma piiritoimistonsa, josta käsin piirijärjestö hoitaa jokapäiväistä toimintaansa. Kunkin piirijärjestön piiritoimistolla työskentelee palkattua henkilökuntaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on tällä hetkellä 558 paikallisyhdistystä, joilla kaikilla on äänivalta liiton liittokokouksessa. Paikallisyhdistyksen, joista osasta käytetään myös nimitystä paikallisosasto, voi perustaa kuka tahansa MLL:n toiminta-ajatuksen mukaisesta toiminnasta kiinnostunut. Paikallisyhdistysten toimintaa määrittävät MLL:n arvot, toimintaperiaatteet ja liittokokouksessa määrätyt erilaiset linjaukset. Tämän lisäksi toimintaa ohjaavat yhdessä sovitut ja keskusjärjestön hyväksymät säännöt. Kukin paikallisosasto edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia jäsenistönsä valitsemilla tavoilla. Henkilöjäsenet, joita liitolla on tällä hetkellä yli 91 000, ovat aina jonkin paikallisyhdistyksen jäseniä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Vaikka käytännön toiminta pohjautuu vahvasti paikallisyhdistysten ja piirijärjestöjen toimintaan, on keskusjärjestölläkin joitain valtakunnallisesti ylläpidettyjä palveluita.

Tällaisia ovat auttavat puhelin- sekä nettipalvelut niin lapsille ja nuorille kuin myös vanhemmille. MLL:n keskusjärjestö koordinoi valtakunnallisia toimintamuotoja ja koulutuksia. Lisäksi keskusjärjestö tukee ja kehittää sekä piirien että paikallisyhdistysten toimintaa monin tavoin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Vuoden 2013 vuosikertomuksessaan Mannerheimin Lastensuojeluliitto määrittelee sille tehdyn vapaaehtoistyön määrän. Määrät sisältävät kaikkien piirijärjestöjen ja paikallisyhdistysten vapaaehtoisten tekemän työn. Vapaaehtoisia vuonna 2013 liitolla on yhteensä ollut 25 628, jotka ovat tehneet vuoden aikana kaikkiaan 1 100 281 tuntia vapaaehtoistyötä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuosikertomus 2013.)

Liiton toiminnan rahallisena perustana toimivat erilaiset avustukset ja hankerahoitukset. Vuonna 2013 liiton kokonaisrahoitus oli 9,8 miljoonaa, josta 38 % tuli Raha-automaattiyhdistykseltä. Muita avustuksia saatiin esimerkiksi EU:lta, kunnilta sekä valtiolta. Liiton rahoituksesta vuonna 2013 kaikkiaan 7 % koostui muista saaduista avustuksista. Avustusten lisäksi rahoitus koostuu muun muassa varainhankinnasta, jäsenmaksuista ja kohdennetuista lahjoituksista. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014 ; Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuosikertomus 2013.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto

Yksi aiemmin mainituista 558 paikallisyhdistyksestä on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto ry. Osasto on organisaatorakenteen mukaisesti jäsenenä sekä keskusjärjestössä että omassa piirijärjestössään, Hämeen piirissä, johon kuuluu MLL Tampereen osaston lisäksi 74 muuta paikallisyhdistystä. Hämeen piirin piiritoimisto, jossa työskentelevät piirin kahdeksan työntekijää, sijaitsee myös Tampereella. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2014a.) Piirillä on palkatun henkilökunnan lisäksi 12-henkinen hallitus, joka ohjaa piirin operatiivista toimintaa (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2014b).

Strategiassaan vuosille 2012–2014 MLL Tampereen osasto määrittelee kuuluvansa kolmannen sektorin toimijoihin, jotka tuottavat erilaisia palveluita lapsille ja perheille. Osasto toimii toimintaympäristössä, jossa palveluita tuottavat myös julkinen ja yksityinen sektori. (MLL Tampereen osasto ry strategia 2012–2014, 7.) Osa MLL Tampereen

osaston palveluista on sellaisia, joita muut samalla sektorilla toimivat eivät tuota, osataas sellaisia joita tuotetaan niin yksityisen kuin julkisenkin sektorin toimesta. Ylitarjontaa palveluista ei tästä huolimatta osaston kannalta näytä olevan, sillä asiakasmäärät ovat pysyneet korkealla. (MLL Tampereen osasto ry strategia 2012–2014, 8.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osaston toiminta koostuu useista osista. MLL Tampereen osastolla on 9 kuukausipalkallista työntekijää, joiden lisäksi sillä on ajankohdasta riippuen noin viisi tuntipalkkaperusteisesti työskentelevää ryhmänohjaajaa ja/tai kouluttajaa. Perustoiminnan pyörittämisestä vastaavat nämä palkalliset työntekijät, mutta lähes kaikessa toiminnassa mukana on myös vapaaehtoisia. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014a.) MLL Tampereen osasto sijoittuu MLL:n keskustoimiston mukaan isojen paikallisyhdistysten joukkoon, joita on vain noin 5 % kaikista paikallisyhdistyksistä. Tämä näkyy toiminnan laajuudessa sekä toimijoiden niin kuin asiakkaidenkin määrässä. (MLL Tampereen osasto ry strategia 2012–2014, 18.)

Vapaaehtoiset muodostavat hyvin suuren osan MLL Tampereen osaston työresurssista. Siinä missä MLL Tampereen osastolla on noin 9 kuukausipalkallista ja viisi tuntipalkallista työntekijää, on osastolla yli 200 vapaaehtoista. Vapaaehtoisten tarkka lukumäärä vaihtelee hieman ajankohdasta ja käynnissä olevista projekteista sekä hankkeista riippuen. Suuren työpanoksen osaston toimintaan tuovat myös opiskelijat, jotka tekevät osastolle erilaisia harjoittelujaksoja ja opinnäytetöitä. Opiskelijoita MLL Tampereen osastolla on vuosittain noin 30. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014a.)

MLL Tampereen osastolla on kaksi toimipistettä, joissa se järjestää toimintaa lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Laivapuiston perhetalon toimipiste sijaitsee osoitteessa Tiiliruukinkatu 1, aivan Tampereen ydinkeskustan tuntumassa. Osaston toinen toimipiste, Pereenkulman perhekeskus, sijaitsee Pirkkalan Pereenkulmassa. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014b.)

MLL Tampereen osasto on Tampereen kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen kerhopalveluja tuottava toimija, joka järjestää lasten päiväkerhotoimintaa (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014c). MLL Tampereen osasto järjestää myös avointa perhekahvilatoimintaa niin isompien lasten perheille kuin myös vauvaperheille. Lisäksi osastolla on erilaisia ryhmiä kuten Tanssitan vauvaa ja iltakahviloita muun mu-

assa keskos- ja uusperheille. Osasto tarjoaa myös Naisystäväksi maahanmuuttajäidille toimintaa, joka pyrkii edistämään maahanmuuttajäitien kotoutumista Suomeen. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014d.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto on kehittänyt kolmivuotisen Lapsi ja ero -hankkeen yhteydessä eroperheiden kohtaamispaikan, jossa vanhempien on mahdollista eron jälkeen tavata lastaan puolueettomassa kodinomaisessa ympäristössä (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014e). Nuorisotyön puolelta MLL Tampereen osasto toimii osana alueensa tukioppilas- ja tutorkoulutuksia sekä nuorille suunnattuja mediakasvatusprojekteja. Lisäksi nuoret ovat päässeet osallistumaan Lapsi ja ero- hankkeen toteutukseen muun muassa olemalla mukana oppaan ”Ero-opas nuorilta vanhemmille” tekemisessä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014e; Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto 2014f.)

MLL Tampereen osaston toiminnan rahoitus koostuu monista lähteistä, mikä edesauttaa yhdistyksen talouden vakautta. Koska osasto toimii yhtenä Tampereen kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen kerhopalveluiden tuottajana, se saa kaupungilta kerhotoimintaansa rahoitusta palveluseteleiden muodossa. Osasto hakee myös jatkuvasti erilaisia hanketukia ja rahoituksia muun muassa Raha-automaattiyhdistykseltä. Näiden lisäksi rahoitus koostuu oman pääoman tuotoista, maksullisen toiminnan tuotoista sekä varainhankinnasta. Osastolla on omat toimitilat, joiden käyttökustannusten kattamiseksi osa niistä on vuokrattu ulkopuolisille toimijoille. (MLL Tampereen osasto ry strategia 2012–2014, 22.)

MLL Tampereen osasto toteaa strategiassaan, että sen on varauduttava vastaamaan toiminnalleen esitettyihin haasteisiin myös taloudellisesti. Tämä pyritään tekemään kasvatamalla ulkopuolisen rahoituksen osuutta. Ulkopuoliset tuet ovat erittäin kilpailtuja, joten toiminnan vaikuttavuus on pystyttävä osoittamaan tukien saamisen varmistamiseksi. Tietoa palveluiden tuottamasta lisäarvosta pyritään keräämään palaute- ja tilastointijärjestelmien avulla. Tilastoilla pyritään tuottamaan rahoittajia kiinnostavaa tietoa kuten lukumääräistä tietoa toimintaan osallistujista ja jäsenistöstä. (MLL Tampereen osasto ry strategia 2012–2014.)

3 KOLMAS SEKTORI PALVELUNTUOTTAJANA

Yhteiskuntaelämä jaotellaan usein neljään sektoriin. Ensimmäinen sektori käsittää niin sanotun yksityisen sektorin, eli yrityselämän ja markkinat. Toinen sektori on julkinen sektori, joka käsittää toimijoina esimerkiksi valtion ja kunnat. Kolmas sektori on yksityisen ja julkisen sektorin välissä toimiva kansalaisjärjestöistä ja vapaaehtoisesta kansalaistoiminnasta koostuva sektori. Neljäs sektori taas käsittää perheen, kotitalouden ja ihmisen intiimit suhteet. (Konttinen, 2014a.)

Kolmas sektori tarjoaa erilaisia palveluita julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla. Kolmannella sektorilla on suuri merkitys yhteiskunnalle, sillä se tuottaa myös sellaisia palveluita, joita muut sektorit eivät riittävän hyvin pysty tuottamaan. Ilman kolmannen sektorin toimijoita palveluvalikoima ja palveluiden laajuus olisivat huomattavasti huonommat, sillä useat yhteiskunnalle tarpeelliset palvelut eivät aina tuota voittoa, eivätkä siksi ole esimerkiksi yksityiselle sektorille houkutteleva kohde. Kolmannen sektorin toimijoiden määrä kasvaa ja julkiselta sektorilta saatavia avustuksia leikataan, mikä lisää kilpailua tarjolla olevista rahoitusmahdollisuuksista. Yhä useammin julkinen sektori myös siirtää esimerkiksi sosiaalialan palveluitaan kolmannen sektorin tuotettavaksi. Tämä tarkoittaa kolmannelle sektorille kasvavaa vastuuta yhteiskunnassa, kilpailluilla resursseilla. (Wymer, Knowles & Gomes 2006, 7 ja 11; Laurinkari 2007, 54.)

Vaikka voidaankin sanoa, että kolmannen sektorin toimintaa kuvaavat yleisesti voittoa tavoittelemattomuus ja vapaaehtoisuus, on se sektorina kuitenkin varsin moninainen. Kolmanteen sektoriin luetaan toimijoita aina urheiluseuroista aatteellisiin yhdistyksiin ja suuriin kansalaisjärjestöihin, joten toiminta ja toimijoiden koko voivat vaihdella sektorin sisällä huomattavasti. Kolmannen sektorin toimijoihin ei kuitenkaan lasketa epävirallisia löyhiä sosiaalisia verkostoja, kuten kaveripiiriä, vaan ne kuuluvat neljännen sektorin alle. (Konttinen 2014a.; Harju 2003, 15–16; Laurinkari 2007, 54–56.)

Kolmas sektori yleistyi Euroopassa käsitteenä 1970-luvulla. Tällöin alettiin tunnistaa kolmannen sektorin olemassaolon vaikutukset muun muassa työllisyyteen ja palveluiden tuottamiseen. Tämän jälkeen erityisesti hyvinvointivaltioiden kärsiessä rahoituskriiseistä on kolmannen sektorin merkitys noussut keskusteluun. Aina 1990-luvun puoliväliin asti kolmatta sektoria tutkittiin lähinnä vapaaehtoisuuden ja hyväntekeväisyyden näkökulmasta. Silloin kuitenkin tunnistettiin tutkimusten perusteella myös se, että kol-

mannen sektorin toimintaa leimaa halu toimia muiden kanssa yhdessä. Alettiin muodostaa rinnalle uusia käsitteitä kuten kansalaisyhteiskunta, joka laajensi kolmannen sektorin ajattelua pelkän vapaaehtoisuuden ulkopuolellekin. (Konttinen 2014a.)

Kolmas sektori muuttuu yhteiskunnan rakenteiden muuttuessa jatkuvasti. Sen toimintaan kohdistuu paineita esimerkiksi rahoituksen ehtona usein olevien toimintojen tehostamisen sekä rationalisoimisen osalta. Nämä vaikuttavat esimerkiksi valtiohallinnolta saataviin rahoituksiin merkittävästi. Kolmas sektori on kasvanut jatkuvasti myös työllistäjänä ja työnantajina toimivien järjestöjen määrä onkin lähes kaksinkertaistunut 1990-luvulta vuoteen 2011 mennessä. Lisäksi yrityssektori on entistä useammin osana samaa kenttää kolmannen sektorin palveluiden kanssa. Se lisää kilpailua kentällä, mikä aiheuttaa paljon keskustelua esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden yleishyödyllisestä asemasta. (Konttinen 2014a.; Ruuskanen, Selander & Anttila 2013, 17.)

Yhdistykset ja järjestöt osana kolmatta sektoria

Kolmannen sektorin sisään kuuluvissa yhdistyksissä on sekä voittoa tavoittelevia että voittoa tavoittelemattomia yhdistyksiä. Siinä missä voittoa tavoittelemattomat yhdistykset pyrkivät vain toteuttamaan sitä tarkoitusta, johon yhdistys on perustettu, toimivat voittoa tavoittelevat yhdistykset taas liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti. Hyvinvointipalveluita tuottavien yhdistysten tehtävä on pääasiassa huolehtia julkista sektoria täydentävien, ei julkisen sektorin palveluita korvaavien palveluiden tuottaminen. Vuonna 2012 yksityiset palveluiden tuottajat tuottivat runsaan neljänneksen kaikista sosiaali- ja terveyspalveluista. Yksityisten palveluiden tuottajien osuus sosiaali- ja terveyspalveluissa on 2000-luvulla jatkuvasti kasvanut. (Laurinkari 2007, 59; Pättiniemi 2007, 101–102; Sosiaali- ja terveysministeriö 2012; Ruuskanen ym. 2013, 9.)

Voittoa tavoittelemattomilla yhdistyksillä on selkeä merkitys kansantaloudelle. Niillä on käytössään huomattava määrä resursseja, niin pääomana kuin inhimillisinä voimavaroina. Erityispiirteenä näissä resursseissa on usein vapaaehtoisen työvoiman määrä. Yhdistyksillä on kasvava mahdollisuus tarjota työpaikkoja ja edistää niin hyvinvointia kuin taloudellista kasvuakin. (Laurinkari 2007, 162–163.)

Kolmas sektori nojaa vahvasti vapaaehtoistyöhön, mutta kuten edellä mainittiin se työllistää entistä enemmän myös palkattua työvoimaa. Tämä luo uudenlaisia piirteitä tehtävään palkkatyöhön, sillä se liittyy usein vahvasti vapaaehtoistoimijoiden kanssa toimimiseen. Työ- ja elinkeinoministeriön tekemän tutkimuksen mukaan 75 % kolmannen sektorin työntekijöistä tekee työtä vapaaehtoisten kanssa. Työntekijöiksi myös valikoidaan usein sellaisia ihmisiä, jotka ovat aiemmin tehneet vapaaehtoistöitä työllistäjäorganisaatioilleen. Työajoissa tämä rinnakkain työskentely vapaaehtoistoimijoiden kanssa näkyy erityisesti siten, että työajat saattavat sijoittua normaalityöajan sijaan iltoihin ja viikonloppuihin. Kolmannella sektorilla palkkatyössä työskentelevältä vaaditaan paljon joustavuutta työaikojen suhteen, sillä vapaaehtoisten kanssa toimiessa myös palkkatyön työajat sijoittuvat vapaaehtoisten vapaa-ajalle. (Ruuskanen ym. 2013, 44–45.)

3.1 Kansalaisyhteiskunta ja yhteisötalous

Kolmas sektori ei ole ainut yhteiskuntaelämän ”kolmannesta” alueesta käytetty termi. Sen rinnalla esiintyy monia muita epävirallisia ja käyttöön vakiintumattomia termejä kuten epävirallinen sektori ja pehmeä sektori. Epävirallisten termien lisäksi kolmannen sektorin rinnalla käytetään joitakin vakiintuneemman aseman saavuttaneita termejä, joilla on hieman kolmannen sektorin käsitteestä poikkeava merkitys. (Konttinen 2014a.)

Kansalaisyhteiskunta ja yhteisötalous ovat edellä mainitun kaltaisia vakiintuneempia käsitteitä, jotka nousevat usein esiin puhuttaessa kolmannesta sektorista. Vaikka termejä voidaan suurilta osin käsitellä toistensa synonyymeinä, on molemmilla termeillä kuitenkin omat erityispiirteensä. Erityisesti yhteisötalouden ja kolmannen sektorin termejä käytetään hyvin samanlaisissa merkityksissä. Termien tunnistaminen myös järjestö- ja yhdistyskenttää koskeviksi, hieman toisistaan poikkeaviksi termeiksi, on kuitenkin aiheesta puhuttaessa tärkeää.

Kansalaisyhteiskunta

Kansalaisyhteiskunta on käsitteenä erittäin vanha. Sen merkitys on kuitenkin vaihdellut tulkitsijan ja erilaisten vallalla olleiden poliittisten suuntausten mukana, koko sen ole-

massaolon ajan. Käsitteen tulkinnat ovat vaihdelleet aina kirkon tai valtion johtamasta sivistyksellisen yhteiskunnan määritelmästä ihmisten vapaan toiminnan alueen kuvaamiseen. Myöhemmin se keskittyi kuvaamaan kansalaisten vapaaehtoisen toiminnan tuomaa tasapainottavaa vaikutusta yhteiskuntaan ja korosti ihmisten toiminnallisuuden roolia. Kansalaistoiminnan koetaan pohjautuvan ihmisten halulle osallistua, eikä sitä voida näin ollen kestävästi rakentaa muun kuin sisäisen motivaation varaan. (Harju 2005, 39; Konttinen 2014b..)

Nykyisin termiä käytetään yleisimmin kuvaamaan yhteiskunnallisen elämän niin kutsutua ”kolmatta” aluetta, joka toimii valtion ja vapaan talouselämän rinnalla. Kansalaisyhteiskunnan toimijoita ovat käytännössä sekä epämuodolliset että muodolliset yhdistykset ja yhteiskunnalliset liikkeet. Toiminnan kansalaisyhteiskunnassa määrittävät pääsääntöisesti toimijatahot itse, mutta nykyisin rahoittajilla on kasvava vaikutus myös kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Lisäksi toimintaa leimaa vahvasti paikallisuus, sen toteuttajat ja toiminnasta hyötyjät ovat lähellä toisiaan, jopa usein osin samoja ihmisiä. Kansalaisyhteiskuntaan voidaan nykyäskäytännön mukaan laskea mukaan myös erilaiset löyhästikin organisoituneet verkostot sekä keskusteluyhteisöt, joita muodostuu esimerkiksi internetin välityksellä. (Harju 2014.; Konttinen 2014b.)

Yhteisötalous

1980-luvulla termi yhteisötalous alkoi vakiintua eurooppalaiseen käyttöön. Tällöin termi käsitti osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt sekä voittoa tavoittelemattomat tahot, kuten järjestöt ja yhdistykset. Nykyisin yhteisötalouden toimijoiden määrittäminen on varsin moninaista. Laajimmillaan yhteisötalouden toimijoiksi voidaan määritellä kaikki organisaatiot, jotka eivät ensisijaisesti tavoittele voittoa tai eivät ole osa julkista taloutta. Suppeimmillaan se voi tarkoittaa vain voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden tarjoamia sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita. (Laurinkari 2007, 7, 37, 51.)

Termiä yhteisötalous käytetään hyvin pitkälle rinnakkain ja limittäin termin kolmas sektori kanssa. Koska vakiintunutta termistöä ei ole ja toisinaan termit käsitetään hyvin eri tavalla erilaisissa toimintaympäristöissä, ei myöskään yhteisötalouden toimijoiden välille ole muodostunut yhtenäisyyden tunnetta. Yhteistä kaikille määrittelyille on kuitenkin

sijoittaa niin kolmas sektori kuin yhteisötalouskin julkisen sektorin sekä vapaan markkinatalouden välimaastoon. (Laurinkari 2007, 38.)

3.2 MLL kolmannen sektorin toimijana

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on perinteinen kolmannen sektorin toimija. Se on avoin kansalaisjärjestö, jonka toiminnasta vastaavat paikallisesti vaikuttavat paikallisyhdistykset sekä piirijärjestöt. MLL ei tavoittele toiminnassaan voittoa, vaan tekee toimintaa, joka edistää järjestön arvojen mukaisten asioiden toteutumista yhteiskunnassa. MLL pyrkii kuitenkin takaamaan, että sen toiminta on niin valtakunnallisesti kuin paikallisellakin tasolla kestäväällä pohjalla, myös taloudellisesti. Niin kuin kolmannen sektorin toiminnalle on tyypillistä, myös MLL:n toiminta perustuu huomattavissa määrin vapaaehtoistyön varaan. (MLL:n Suunta 2024, 4, 20.) MLL toimii hyvänä esimerkkinä siitä, kuinka kolmannella sektorilla palkka- ja vapaaehtoistyötä tehdään rinnakkain.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tuottaa palveluita lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Nämä palvelut ovat kohderyhmien julkiselta sektorilta saamia palveluita täydentäviä ja tukevia. MLL tarjoaa myös halukkaille mahdollisuuden tehdä vapaaehtoistyötä kohderyhmiensä hyväksi. Se toimii myös toimialansa asiantuntijana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. (MLL:n Suunta 2024, 13–14.) Kaikki edellä mainittu toiminta on tyypillistä kolmannen sektorin toimijalle, jolla on tietty kohderyhmä toiminnalleen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on hyvin järjestäytynyt kolmannen sektorin toimija. Kaikki sen paikallisyhdistykset ja piirijärjestöt ovat keskusjärjestön tapaan rekisteröityjä yhdistyksiä. Lisäksi keskusjärjestö tukee paikallisten toimijoiden järjestöllistä kehittämistä sekä taloudenhallintaa muun muassa järjestämällä koulutuksia. Hyvä maine kolmannen sektorin luotettavana toimijana on Mannerheimin Lastensuojeluliitolle tärkeää, mikä kannustaakin keskusliittoa huolehtimaan myös pienten paikallisyhdistysten toiminnan sujuvuudesta. (MLL:n Suunta 2024, 4, 20.)

4 VAPAAEHTOISTYÖ

Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistyö ovat paljon tutkittuja käsitteitä. Niin kansainvälisesti kuin Suomessakin on vapaaehtoistyötä tutkittu monista erilaisista näkökulmista. Vapaaehtoistyö käsitteen rinnalla kulkee usein käsite vapaaehtoistoiminta. Näitä kahta termiä voidaan pitää toistensa synonyymeinä tai niille voidaan määritellä hieman toisistaan poikkeavat merkitykset. Tässä opinnäytetyössä vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistyön käsitteitä käytetään synonyymeinä, samoin kuin tekijänä voidaan puhua niin vapaaehtoisesta kuin vapaaehtoistyöntekijästä.

Perinteisesti vapaaehtoistyö määritellään työksi, joka tehdään palkatta sekä vapaaehtoisesti eli pakotteettomasti. Lisäksi perinteiseen vapaaehtoistyön määritelmään kuuluu se, että vapaaehtoistyö on jonkin organisaation kuten järjestön vähintään löyhästi organisoimaa, kaikille avointa ja oman lähipiirin ulkopuolista kolmatta osapuolta hyödyttävää toimintaa. Tällainen määritelmä on yleinen kuvaus vapaaehtoistyöstä erityisesti akateemisissa tutkimuksissa niin Suomessa kuin ulkomaillakin. (Koskiahho 2001, 16; Yeung 2002, 16; Wymer ym. 2006, 280; Pessi & Oravasaari 2010, 9.) Euroopan komissiolle vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa on koottuna kaikkien silloisten EU:n jäsenmaiden määritelmät vapaaehtoisuudelle. Tutkimuksesta käy ilmi, että EU:n silloisista 27 jäsenmaasta vain 11:llä oli lakiin kirjattu määritelmä vapaaehtoistyölle, muiden jäsenmaiden kohdalla määritelmät vaihtelivat suhteellisen tarkkoista epätarkkoihin. (GHK 2010, 51–54.)

Vuonna 2002 Anne Birgitta Yeung teki tutkimuksen ”Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta”, joka käsittelee suomalaisten asennoitumista sekä osallistumista vapaaehtoistyöhön. Tutkimuksessa perehdyttiin suomalaisten vapaaehtoistyöhön osallistumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Samoja asioita, mutta EU:n mittakaavassa tutkittiin vuonna 2011 tehdyssä European Quality of Life Survey tutkimuksessa. (Yeung 2002; McCloughan, Batt, Costine & Scully 2011.) Yeungin tekemässä tutkimuksessa kävi selkeästi ilmi, että vapaaehtoistyö käsitteenä merkitsee suomalaisille hyvin monenlaisia asioita. Riippuen kulttuurista, iästä, sukupuolesta ja muista muuttuvista tekijöistä, saattoivat haastatellut ihmiset mieltää hyvinkin erilaisia asioita vapaaehtoistyöksi. Vapaaehtoistyö koettiin erittäin monimuotoiseksi, eikä sen yksiselitteinen käsitteellistäminen näin ollen tutkimuksen pohjalta ole yksinkertaista. Esimerkik-

si talkoot ja naapuriapu koettiin vapaaehtoistyöksi, vaikka se ei perinteisen määritelmän tapaan olekaan minkään tahon organisoimaa toimintaa. (Yeung 2002.)

Vapaaehtoistyö on erityisesti taloudellisten taantumien aikana keskusteluihin nouseva aihe. Tällöin vapaaehtoistyön tarve ja arvostus yleensä nousevat, sillä taloudellisesti haastavina aikoina vapaaehtoistyönä julkisten palveluiden rinnalla tuotettujen palveluiden merkitys korostuu. Koska kolmannen sektorin toimijoiden tuottamien yhteiskunnalle tärkeiden palveluiden määrä kasvaa, vaikka kolmannen sektorin taloudelliset resurssit eivät kasva samassa suhteessa, nousee vapaaehtoistyö palveluiden tuottamisessa entistä tärkeämpään asemaan. (Yeung 2002, 11; Laurinkari 2007, 175; GHK 2010, 235.)

Tilastokeskus on seurannut suomalaisten ajankäyttöä jo useiden kymmenien vuosien ajan. Se teki ajankäytöntutkimuksen myös vuonna 2009, jossa se käsitteli muun muassa vapaaehtoistoimintaan osallistumista. Tutkimuksessa käytettiin hyvin laajaa vapaaehtoisuuden määritelmää, johon laskettiin mukaan kaikki järjestäytyneestä toiminnasta ystävänpalveluksiin. Näin laajalla määritelmällä tutkittuna, vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on pysynyt suunnilleen samana viimeisen 10 vuoden ajan. Tutkimuksessa oli kuitenkin huomattavissa, että lasten ja nuorten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on vähentynyt. Tämä saattaa hyvinkin luoda tulevaisuudessa haasteita vapaaehtoistyönä toteutettavien palveluiden jatkuvuudelle. (Tilastokeskus 2011.) Eniten vapaaehtoistyötä tehtiin erilaisissa urheiluseuroissa ja liikuntakerhoissa niin Suomessa kuin koko EU:n alueella. Euroopan komissiolle vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa käy ilmi, että silloisista 27 jäsenmaasta 16:ssa urheilun ja liikunnan parissa tehty vapaaehtoistyö on yleisintä, ja muissakin jäsenmaissa se on yksi yleisimmistä. (GHK 2010, 78; Tilastokeskus 2011.)

4.1 Vapaaehtoisuus EU-maissa

Vapaaehtoisuudesta puhuttaessa on hyvä huomioida, että tilanne vapaaehtoistoiminnan suhteen vaihtelee suuresti alueittain. Tämä opinnäytetyö keskittyy Suomen ja vielä erityisemmin MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyöhön, mutta kokonaisuuden ymmärtämiseksi on hyödyllistä verrata Suomen tilannetta myös muihin maihin. Euroopan unionin jäsenmaat toimivat hyvänä ja monipuolisena verrokkiryhmänä vapaaehtoistyötä tarkasteltaessa.

Euroopan komissiolle vuonna 2010 tehty tutkimus ja 2011 tehty European Quality of Life Survey tarjoavat molemmat katsauksen EU:n sisällä tapahtuvaan vapaaehtoistyöhön. Osalla EU-maista, kuten Ruotsilla ja Ranskalla, on hyvin pitkät, jopa keskiajalle asti ulottuvat perinteet vapaaehtoistoiminnassa. Sen sijaan esimerkiksi Romaniassa ja Bulgariassa vapaaehtoistoimintaa vasta vakiinnutetaan osaksi yhteiskuntaa. Koska vapaaehtoistoimintaan suhtaudutaan EU-maiden sisällä niin eri tavalla, myös sen mittaaminen on hyvin vaihtelevaa. Yleistyvä trendi tutkimusten perusteella näyttää kuitenkin olevan vapaaehtoistoiminnan arvostuksen lisääntyminen, mikä näkyy myös erilaisten seurantajärjestelmien ja tutkimusten määrässä ympäri Eurooppaa. (GHK 2010, 45, 132–134; McCloughan ym. 2011.)

GHK jakaa tutkimuksessaan EU-maat viiteen eri luokkaan niiden vapaaehtoistoiminnan määrän perusteella. Luokat ovat erittäin korkea, korkea, keskitaso, melko matala ja matala. Tässä jaottelussa Suomi sijoittuu luokkaan korkea, eli eurooppalaista keskitasoa korkeammalle. Samaan luokkaan Suomen kanssa sijoittuvat Saksa, Tanska ja Luxemburg. (GHK 2010, 58)

European Quality of Life Surveyn tuloksista selviää, että Pohjoismaat Suomi, Ruotsi ja Tanska ovat maita, joissa todennäköisimmin osallistutaan vapaaehtoistoimintaan. Etelä-eurooppalaiset maat kuten Espanja, Italia ja Kreikka ovat sen sijaan maita, joissa vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on epätodennäköisempää. (McCloughan ym. 2011, 37.) GHK:n tutkimuksessa Suomen kuvataan olevan Itävallan kanssa niitä Euroopan maita, joissa valtion tarjoamat julkisen sektorin palvelut ovat suhteellisen suuressa roolissa, mikä jättää kolmannelle sektorille muihin maihin verrattuna suhteellisesti pienemmän roolin. (GHK 2010, 47)

GHK:n tekemän tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminta on kasvanut valtaosassa EU-maista viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kasvu on toisissa maissa ollut nopeampaa, kun taas toisissa maissa, kuten Suomessa, se on ollut hyvin maltillista. Tilastokeskuksen vuonna 2009 tekemä suomalaisten ajankäytön tutkimus kertoo vapaaehtoistoiminnan aktiivisuuden pysyneen viimeisen kymmenen vuoden aikana vähintäänkin samalla tasolla kuin ennen. GHK:n mukaan kokonaisuutena noin 22-23 % EU:n jäsenmaiden 15 vuotta täyttäneistä osallistuu jonkinlaiseen vapaaehtoistoimintaan. Tilastokeskus totesi omassa tutkimuksessaan 2009, että suomalaisista 10 vuotta täyttäneistä noin 29 % osal-

listuu vapaaehtoistoimintaan. Tutkimusten tulokset vapaaehtoistyöstä ovat hyvin samassa linjassa keskenään, minkä vuoksi niiden voidaankin olettaa kuvaavan tilannetta suhteellisen hyvin. (GHK 2010, 57, 66, 228; Tilastokeskus 2011.)

Kuten edellä esitellyistä tuloksista voidaan havaita, on Suomi vapaaehtoistoinnaltaan EU:n mittakaavassa aktiivinen maa. Vaikka Suomessa julkisella sektorilla onkin suuri rooli palveluiden tuottamisessa, ovat suomalaiset myös aktiivisia vapaaehtoistojen toimijoita. Suomen tilanne verrattuna muihin maihin on hyvä pitää mielessä myös yksittäisen suomalaisen toimijan toimintaa tarkasteltaessa.

4.2 Aiemmin tehtyjen tutkimusten analysointi ja menetelmien valinta

Kuten aiemmasta on huomattavissa, vapaaehtoistyötä on tutkittu paljon niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Vapaaehtoistyön määrittelemiseksi ja sen arvon arvioimiseksi on kehitetty erilaisia menetelmiä sekä malleja. Vapaaehtoistyön arvoa arvioidaan usein rahallisen arvon määrittämisen lisäksi sosiaalisen pääoman kautta. Seuraavassa esitellään viisi opinnäytetyön kannalta hyödylliseksi katsottua tutkimusta ja analysoidaan niissä käytettyjä menetelmiä. Tehdyn analyysin pohjalta voidaan perustellusti valita opinnäytetyössä käytettävät vapaaehtoistyön arvon määrittämisen menetelmät.

Valituista viidestä tutkimuksesta kolme ovat suomalaisia ja keskittyvät suomalaisen vapaaehtoistyön sekä sen arvon pariin. Kaksi valituista tutkimuksista on kansainvälisiä tutkimuksia, jotka taas pyrkivät kartoittamaan vapaaehtoistyötä laajemmasta kansainvälisestä näkökulmasta. Molemmat lähestymistavat tarjoavat näkökulmia myös opinnäytetyön menetelmien valitsemiseen.

Rahallisen arvon määrittämisen mielekkyys voidaan myös kyseenalaistaa. Esimerkiksi The Guardianin verkkosivuilla julkaistussa Kathy Evansin ja The Business Timesin verkkosivuilla julkaistussa Jean Ann Kochevarin artikkeleissa korostetaan rahallisen arvon antamaa yksipuoleista kuvaa kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoinnin arvosta. Näiden näkemysten mukaan rahallisen arvon määrittäminen saattaa viedä liiaksi huomiota toiminnan todellisesta arvosta ja sen suuresta, täysin rahaan liittymättömästä merkityksestä yhteiskunnalle sekä yksilöille. (Evans 2014 ; Kochevar 2012.) On huomioitava, että rahallisen arvon tarkasteleminen ainoana arvoa määrittävänä tekijänä ei

myöskään seuraavien tutkimusten tai tämän opinnäytetyön puitteissa ole tarkoituksen mukaista. Vapaaehtoistyön rahoitusten ja resurssien kuitenkin ollessa kilpailtuja on myös rahallisen arvon todentamisella paikkansa, vaikka se ei yksin riitä kuvaamaan vapaaehtoistyön todellista arvoa kokonaisuutena.

4.2.1 Tutkimus OK-opintokeskukselle

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti tuotti 2011 OK-opintokeskukselle tutkimuksen ”Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset”, jossa se selvitti neljän suuren suomalaisen kansalaisjärjestön vapaaehtoistyön kansantaloudellisen vaikutuksen. Nämä kansalaisjärjestöt olivat Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen 4H-liitto ja Suomen Punainen Risti. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää edellä mainittujen neljän kansalaisjärjestön piirissä tehdyn vapaaehtoistyön vuotuinen tuntimäärä ja laskea sille arvo. Tutkimus pyrki vastaamaan kysymykseen, mikä olisi suoritettun vapaaehtoistyön kansantaloudellinen vaikutus verrattuna tilanteeseen, jossa vastaava toiminta suoritettaisiin julkisen sektorin toimesta ja siitä maksettaisiin palkkakorvaus. Tutkimuksessa vapaaehtoistyöksi laskettiin järjestöjen itsensä sel-laiseksi ilmoittama työ. (Laasanen 2011, 7, 9.)

Tutkimuksessa käytettiin Ruralia-instituutin kehittämää alueellisen yleisen tasapainon (CGE) simulointimallia Reg-Fin, jossa vapaaehtoistyön volyymia koskevia parametreja muuttamalla saadaan aikaan shokkivaikutus muissa mallissa mukana olevissa tunnuslu-vuissa. Saadun tuloksen avulla voidaan laskea vapaaehtoistyön kansantaloudellisen vai- kutuksen euromääräinen arvo laskemalla mallin tuottaman tuloksen ja alkuperäisen ti- lanteen erotus. Toisin sanoen saadaan selville vapaaehtoistyön tuottama säästö yhteis- kunnalle, kun palvelut eivät jää julkisen sektorin hoidettaviksi vaan ne hoidetaan vapaa- ehtoistyöllä. (Laasanen 2011, 9.)

Tutkimus rajasi tarkastelun ulkopuolelle muun muassa vapaaehtoistyöhön mahdollisesti liittyvät pääomakustannukset kuten rakentamisesta ja laitteistohankinnoista aiheutuvat kustannukset. Lisäksi tarkastelun ulkopuolelle jäivät kaikki laadulliset vaikutukset. Tut- kimus ei siis ota kantaa vapaaehtoistyön vaikutuksiin yhteiskuntaelämässä eikä sosiaali- sen pääoman karttumiseen ihmisille sekä yhteisöille. (Laasanen 2011, 11–12.)

Opinnäytetyön kannalta erityisen kiinnostava osa tutkimusta oli Mannerheimin Lastensuojeluliitolle tehty laskelma. Reg-Fin mallin täydellistä onnistumista varten olisi tarvittu koko toiminnan kattava tuloslaskelma, mutta sellaista ei ollut tarjolla. Näin ollen MLL:n kohdalla käytettiin keskusjärjestön ja piirijärjestöjen yhteenlaskettua tuloslaskelmaa vuodelta 2009. Käytetyissä tiedoissa eivät siis näy paikallisosastojen toimintakulut. Tutkimuksen luottamusväliksi määriteltiin 95 %, jonka puitteissa MLL:n kohdalla tulokseksi saatiin, että vapaaehtoistyön arvo on välillä 9–15 miljoonaa euroa. Keskiarvoisesti Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta synnyttää siis yhteiskunnalle 12 miljoonan euron säästön, kun toiminta toteutetaan vapaaehtoisten eikä julkisen sektorin toimesta. (Laasanen 2011, 12, 16.)

Saadut euromäärät eivät kuitenkaan ole tarkkoja, sillä vapaaehtoistyön tuntimäärät perustuivat osin arvioihin, eikä vapaaehtoistyön moninaisuudesta johtuen ole pystytty käyttämään yhteneväistä periaatetta tuntimäärän tai siihen suunnatun rahallisen panostuksen laskemiseen. Lisäksi osa kustannustiedoista oli peräisin vuotta 2009 aiemmalta ajalta, joten ne muunnettiin vuoden 2009 rahanarvoon. Tutkimuksen tekijä on kuitenkin sitä mieltä, että tulokset kuvaavat riittävällä tarkkuudella kohteena olleiden järjestöjen vapaaehtoistyön arvoa. (Laasanen 2011, 19.)

Ruralia-instituutin tekemä tutkimus on opinnäytetyön kannalta erittäin mielenkiintoinen. Vaikka siinä käytetty malli onkin suhteellisen monimutkainen ja vaatisi huomattavan määrän numeraalista tietoa toiminnasta, saa tutkimuksesta kuitenkin yleiskäsityksen kansantaloudellisen arvon määrittämisestä. Saadut tulokset eivät ole tarkkoja, mutta ne voidaan kuitenkin ajatella voimakkaasti suuntaa-antaviksi. Reg-Fin malli ei sovellu siinä suoraan opinnäytetyössä käytettäväksi, sillä riittävän tarkkoja tietoja MLL Tampereen osaston toiminnasta ei ole. Mallilla saatuja lukuja voidaan kuitenkin käyttää opinnäytetyössä todentamaan koko Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoistyön kansantaloudellista arvoa ja verrata MLL Tampereen osastolle tehdyn vapaaehtoistyön arvon määrittelyn tuloksia koko MLL:n tuloksiin.

4.2.2 Tutkimus Raha-automaattiyhdistykselle

Anne Birgitta Pessi ja Tomi Oravasaari toteuttivat vuonna 2010 Raha-automaattiyhdistykselle (jäljempänä RAY) tutkimuksen ”Kansalaisjärjestötoiminnan

ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta”, joka käsitteli vapaaehtoistoimintaa sen tukemien järjestöjen piirissä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa rahoittajan näkökulmasta vapaaehtoistyöhön ja sen vaikutuksiin yhteiskunnassa. Tutkimus tarjosi RAY:lle tietoa, jonka pohjalta se pystyi päivittämään omaa avustusstrategiaansa ja avustusten seurantajärjestelmiään. Laajemmassa mittakaavassa ajatellen, tutkimuksella tuotettiin tietoa, jonka avulla voidaan arvioida RAY:n avustusten tuottamaa yhteiskunnallista hyötyä. (Pessi & Oravasaari 2010, 12–13.)

Vapaaehtoistyötä on jo pitkään pyritty tekemään näkyvämmäksi ja tunnistetummaksi. Esimerkiksi vuosi 2001 oli YK:n vapaaehtoistoiminnan kansainvälinen teemavuosi, jonka tavoitteena oli selkiyttää vapaaehtoistoiminnan tarkoitusta ja sen tehtäviin kohdistuvia odotuksia. Vuosi 2011 sen sijaan nimettiin Euroopan Neuvoston Aktiivisen kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodeksi, jonka tarkoituksena oli korostaa vapaaehtoistyötä aktiivisen kansalaisuuden keskeisenä ulottuvuutena. Myös Pessin ja Oravasaaren tutkimuksen tavoitteena oli tehdä vapaaehtoistyötä näkyvämmäksi ja tuoda esiin sen merkitys. (Pessi & Oravasaari 2010, 7–8, 12.)

Tutkimus toteutettiin kolmiosaisena kyselytutkimuksena. Ensimmäinen peruskyselyksi nimetty kysely, lähetettiin RAY:n avustuksia vuonna 2009 saaneille järjestöille. Peruskyselyssä kysyttiin vastaajan perustietojen lisäksi vapaaehtoistyöstä järjestöjen piirissä. Kyselyyn vastasi 1139 järjestöä, joista 989 oli sellaisia, jotka vastasivat myös vapaaehtoistoimintaa koskeviin kysymyksiin. (Pessi & Oravasaari 2010, 14–16.)

Peruskyselyn vastausten jäsentämiseksi samalle tutkimusjoukolle lähetettiin kyselyn ”SWOT-osio” noin kaksi viikkoa ensimmäisen kyselyn lähettämisen jälkeen. Ennen sen lähettämistä arvioitiin peruskyselyssä olleiden SWOT-kysymysten vastaukset, joiden perusteella muodostettiin toisen osion teemat. Nämä 96 muodostunutta teemaa lähetettiin toisessa kyselyn vaiheessa analysoitavaksi järjestöille, jotka järjestivät ne kokemansa tärkeyden mukaan niin sanottuun tikkataulumalliin. ”SWOT-osioon” kyselystä vastasi 356 vastaajaa. (Pessi & Oravasaari 2010, 17.)

Kolmas osa kyselystä, eli niin sanottu motivaatiokysely sitä vastoin suunnattiin järjestöjen sijaan suoraan vapaaehtoistojille. Se lähetettiin peruskyselyyn vastanneiden järjestöjen lisäksi myös muita väyliä pitkin laajemmalle vastaajajoukolle, sillä haluttiin

tavoittaa suuri määrä vapaaehtoisena toimivia ihmisiä. Kolmannessa osassa kyselyä käsiteltiin motivaatiota, sitoutumista ja vapaaehtoistyön merkitystä vapaaehtoisen näkökulmasta. Vastaajia tässä osiossa kyselyä oli 1674 henkilöä. (Pessi & Oravasaari 2010, 17–18.)

Kyselyyn vastasi huomattava joukko järjestöjä, mutta vastauksissa oli myös paljon puutteellisuutta. Osin puutteelliset vastaukset selittyvät vapaaehtoistoiminnan monimuotoisuudella, mutta osin puutteellisuutta voivat hyvin selittää sellaiset kyselytutkimukseen usein liittyvät seikat kuten teemojen epäselvyys sekä tutkimuslomakkeen hankaluus. Puuttuvista numeerisista vastauksista huolimatta vastaajat olivat pääsääntöisesti vastanneet laajasti sekä tarkasti lomakkeessa olleisiin avoimiin kysymyksiin. (Pessi & Oravasaari 2010, 16–17.)

Opinnäytetyön kannalta tutkimus on hyödyllinen, sillä myös MLL Tampereen osaston rahoituspohjasta osa koostuu RAY:ltä saatavista avustuksista. Tutkimuksen tuottamat vastaukset esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan tuloksen, siitä hyötyvien tahojen ja sen seuraamisen osalta, luovat hyvän vertailupohjan, johon MLL Tampereen osaston toimintaa voi peilata. Koska näitä vastauksia on käytetty kehittämään rahoittajana toimivan RAY:n menetelmiä, on niiden avulla hyvä arvioida MLL Tampereen osaston toiminnan sijoittumista kilpailluilla avustusmarkkinoilla. Vastauksista kävi muun muassa ilmi, että vapaaehtoistyön seuranta ja sille tavoitteiden asettaminen on hyvin yleistä erilaisissa järjestöissä. Myös vapaaehtoistyön vaikuttavuus nähtiin suurena ja koettiin, että sillä on vaikutusta koko yhteiskunnan hyvinvoinnin lisäämiseen. (Pessi & Oravasaari 2010, 85–88.)

Opinnäytetyön puitteissa rakennettu seurantajärjestelmä ja siitä saatu numeerinen tieto ovat hyvin linjassa tutkimuksessa kaivattujen tietojen kanssa. Tulevaisuutta ajatellen voidaan tämän tutkimuksen pohjalta kerätä esimerkiksi tietoa MLL Tampereen osaston vapaaehtoisten kokemasta arvosta, jolloin pystytään vielä entistäkin paremmin vastaamaan rahoittajien pohtimiin kysymyksiin. Toiminnalle on tärkeää, että sen todentamismuodot vastaavat niitä kriteerejä, joita rahoittajat ”kuten RAY” käyttävät.

4.2.3 Tutkimus Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöyhdistykselle

Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöyhdistys YTY ry tilasi vuoden 2001 YK:n Kansainvälisen vapaaehtoistoiminnan teemavuoden puitteissa tutkimuksen suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistyöhön. Tutkimuksen ”Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta?” toteutti Helsingin yliopiston tutkija Anne Birgitta Yeung. Tutkimus keskittyi suomalaisten näkemykseen vapaaehtoistyöstä osana suomalaista yhteiskuntaa ja arkea. Aineistona tutkimuksessa käytettiin Taloustutkimus Oy:n keräämiä 997:ää haastattelua. (Yeung 2002, 7–8, 10, 70.)

Ensimmäiseksi tutkimuksessa kartoitettiin suomalaisten mielikuvia vapaaehtoistoimintaan liittyen. Tutkimuksen perusteella vapaaehtoistoiminta yhdistetään mielikuvissa usein johonkin kohteeseen sekä auttamiseen ja hyväntekeväisyyteen yleisemmälläkin tasolla. Vaikka vapaaehtoistoiminnan herättämissä mielikuvissa oli laaja kirjo, olivat ne pääasiassa positiivisia. Keskeisiksi asioiksi nousivat myös niin palkattomuus kuin jonkin hyvän asian edistäminen. (Yeung 2002, 21, 23–24.)

Toiseksi tutkimuksessa kartoitettiin suomalaisten osallistumista vapaaehtoistoimintaan, ja sen tekemiseen liittyviä motiiveja. Tutkimus osoittaa, että vapaaehtoistoimintaan osallistutaan pääpiirteittäin yhtä aktiivisesti kaikista väestöryhmistä. Keskeisiksi motiiveiksi nousivat erityisesti halu auttaa muita ja vapaa-ajan käyttäminen hyödylliseen toimintaan. Vapaaehtoistoimintaan osallistutaan pääasiassa jonkin järjestön organisoimana vapaaehtoistoimintana. (Yeung 2002, 38.)

Tutkimuksessa kartoitettiin myös vapaaehtoistoimintaan liittyviä haasteita ja osallistumista estäviä tekijöitä. Suomalaisilla yleisimmiksi syiksi olla osallistumatta vapaaehtoistoimintaan nousivat ajanpuute ja terveydelliset syyt. Lisäksi huomattiin, että niistä jotka eivät osallistu vapaaehtoistoimintaan, useat olisivat halukkaita osallistumaan, mikäli heitä pyydetäisiin mukaan toimintaan. Tämä asettaa rekrytoinnille selkeän haasteen, sillä se korostaa sosiaalisten verkostojen tärkeyttä vapaaehtoisten rekrytoinnin osalta. (Yeung 2002, 46, 48.)

Opinnäytetyön kannalta tutkimus on merkityksellinen, sillä vapaaehtoistoimintaan liittyvät mielikuvat kertovat paljon myös sen koetusta arvosta. Tutkimus tuo hyvin esille

sen, että vapaaehtoistoiminnan oletetaan olevan palkatonta ja omasta halusta kumpuaavaa, mutta käsitys sen varsinaisesta sisällöstä on kuitenkin varsin moninainen. Opinnäytetyössä esitellään MLL Tampereen osastolla tehtävän vapaaehtoistyön moninaisuus, mikä tukee tämän tutkimuksen lopputulemaa siitä, että vapaaehtoistoiminnaksi voidaan kokea mitä erilaisimpia toimintoja. Tutkimus myös avaa hyvin sitä, millaisessa asemassa vapaaehtoistoiminta on suomalaisessa yhteiskunnassa. Se koetaan pääasiassa positiiviseksi ja arvokkaaksi osaksi yhteiskuntaa, vaikka siihen ei itse osallistuttaisikaan.

4.2.4 Tutkimus CIRIEC International

Vuonna 2011 Lester Salamon, Wojciech Sokolowski ja Megan Haddock julkaisivat artikkelin ”Measuring the economic value of volunteer work globally: concepts, estimates, and a roadmap to future” CIRIEC International vuosijulkaisussa, koskien vapaaehtoistyön arvon määrittämistä globaalisti. Artikkelin kirjoittajat toimivat Johns Hopkins yliopistolla tutkijoina. Artikkelissa pohdittiin useita erilaisia metodeja vapaaehtoistyön arvon määrittämiseen ja tehtiin arvio vapaaehtoistyön globaalista arvosta. Artikkelissa pohdittiin myös millaisilla kansainvälisillä ohjeistuksilla saataisiin tulevaisuudessa kerättyä tarkempaa ja ajankohtaisempaa tietoa vapaaehtoistyöstä kansainvälisesti. Vapaaehtoistyöksi artikkelissa käsitettiin niin organisaatioille kuin oman lähipiirin ulkopuoliselle yksityisille ihmisille tehty vapaaehtoistyö. (Salamon, Sokolowski & Haddock 2011, 217.)

Artikkelissa esitellyssä tutkimuksessa kiinnitettiin ensimmäiseksi huomiota siihen, että vapaaehtoistyön globaali arvioiminen on haasteellista monista syistä johtuen. Ensinnäkin käsitteistö on vakiintumatonta ja erilaisissa tilastoissa käytetään erilaista määritelmää vapaaehtoistyöstä. Suurinta osaa vapaaehtoistyöstä ei tällä hetkellä tilastoida lainkaan, joten arviot sen kokonaismäärästä voivat vaihdella lähteestä riippuen hyvin radikaalisti. Tutkimuksessa todettiin myös, että koska vapaaehtoistyöllä on vaikutuksia niin moniin tahoihin, on sen arvoa haasteellista lähteä määrittämään kokonaisuudessaan. Vapaaehtoistyö vaikuttaa laajasti niin vapaaehtoistyötä tekevään, heidän tuottamiensa palveluiden käyttäjiin, järjestäjäorganisaatioihin kuin yhteiskuntiin, joissa vapaaehtoiset toimivat. Tilastoinnin puute ja käsitteistön vakiintumattomuus johtaa usein vapaaehtoistyön arvon huomiotta jättämiseen ja sen huonoon organisointiin. Lisäksi se hankaloittaa

vapaaehtoistyötä tukevien käytänteiden muodostumista yhteiskunnassa. (Salamon ym. 2011, 219–220.)

Tutkimuksessa esiteltiin kolme erilaista tapaa määrittää vapaaehtoistyön arvoa. Ensimmäisenä metodina esiteltiin *replacement cost* eli jälleenhankinta-arvon metodi. Siinä vapaaehtoistyön arvo määritellään sen perusteella, paljonko maksaisi, mikäli työn tekisi palkattu työntekijä. Arvio siitä, millaista palkkaa tämä palkattu työntekijä saisi, voidaan kahdella tavalla. Joko kysymällä palveluiden käyttäjiltä, paljonko heistä työn arvoksi voisi määritellä tai tunnistamalla vapaaehtoistyötä lähinnä muistuttavan palkkatyön ja laskemalla vapaaehtoistyön arvo valitun palkkatyön kesimääräistä palkkaa hyväksi käyttäen. Haasteen tähän tuo se, että vapaaehtoistyö on äärimmäisen moninaista, joten verrokkityön löytäminen saattaa paikoin olla erittäin hankalaa. Tällöin voidaan käyttää myös erilaisia arvioita esimerkiksi toimialan tai yhteiskunnan keskimääräisestä palkasta. (Salamon ym. 2011, 225–226.)

Toisena metodina esiteltiin *opportunity cost* eli vaihtoehtoiskustannus metodi. Tämä metodi perustaa vapaaehtoistyön arvon määrittämisen sille, mitä muuta vapaaehtoinen voisi tehdä sillä ajalla, jonka käyttää vapaaehtoistyöhön. Eli vapaaehtoistyön arvon määrittämiseen voidaan käyttää esimerkiksi vapaaehtoisen palkkatyön palkkaa, sillä tämä voisi olla tekemässä palkallista työtä senkin aikaa, minkä käyttää vapaaehtoistyöhön. Ongelmana metodissa on se, että vapaaehtoistyöhön käytetään yleisesti vapaa-aikaa, jolle on hyvin vaikea määritellä arvoa. Tässä metodissa arvo voidaan määrittää myös kysymällä vapaaehtoistyöntekijöiltä, minkä arvoiseksi he arvioisivat vapaaehtoistoimintaan käyttämänsä vapaa-ajan. (Salamon ym. 2011, 226–227.)

Kolmantena metodina esiteltiin *societal benefits* eli sosiaalisten hyötyjen metodi. Tässä metodissa vapaaehtoistyön arvonmääritys perustuu sille, minkä arvoisia tuotetut palvelut olisivat. Palveluiden arvo voidaan määrittää joko kysymällä niiden käyttäjien arviota siitä, mitä he olisivat palveluista valmiita maksamaan tai löytämällä verrattavissa oleva maksullinen palvelu ja laskemalla sen hinnan avulla hinta myös vapaaehtoisten tuottamalle palvelulle. (Salamon ym. 2011, 227.)

Tutkimuksessa vapaaehtoistyön globaalin arvon arvioimiseen sopivimmaksi metodiksi todettiin jälleenhankinta-arvo metodi. Ensimmäinen arvioitava asia oli vapaaehtoisten määrä. Tarjolla olevan tiedon perusteella tutkimus arvioi, että maailmassa on noin 971

miljoonaa vapaaehtoistyötä tekevää ihmistä. Valitulla menetelmällä näiden vapaaehtoisten tekemälle vapaaehtoistyölle saatiin arvioituksi arvoksi 1,348 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (USD). Tutkimus myös korosti, että tilastoinnin ja käsitteistön vakiinnuttamisen helpottamiseksi tulevaisuudessa, on International Labor Organization (jäljempänä ILO) hyväksynyt ”Manual on the Measurement of Volunteer work” oppaan, jonka tarkoitus on luoda globaalit normit vapaaehtoistyön mittaamiselle ja tilastoimiselle. (Salamon ym. 2011, 236–237, 241–242.)

Opinnäytetyön kannalta tämä tutkimus on merkittävä ja opinnäytetyössä sovelletaankin tämän tutkimuksen esittelemää jälleenhankinta-arvo metodia MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvon määrittämiseksi. Vapaaehtoistyön määrä on selvitetty opinnäytetyön puitteissa tehdyllä kartoituksella ja verrokipalkkakustannuksena käytetään MLL Tampereen osaston palkallisten työntekijöiden keskimääräistä tuntipalkkaa. Näin saadaan mielekkäästi laskettua, millainen kustannus MLL Tampereen osastolle tehty vapaaehtoistyö olisi yhteiskunnalle, mikäli se tehtäisiin palkallisena työnä vapaaehtoistyön sijaan.

4.2.5 Tutkimus International Federation of Red Cross and Red Crescent

Punainen Risti on yksi suurista kansainvälisesti toimivista kansalaisjärjestöistä, joiden toiminta pohjautuu vahvasti vapaaehtoistyölle maailmanlaajuisesti. Vuonna 2011 Punainen Risti julkaisi tutkimuksen ”The Value of Volunteers. Imagine how many need would go unanswered without volunteers”, joka käsitteli järjestön sisällä tehdyn vapaaehtoistyön kansantaloudellista ja sosiaalista arvoa. Tutkimuksessa tarkasteltiin vain aktiivisten vapaaehtoisten tekemän työn arvoa, vaikka toiminnalla on paljon myös muunlaisia tukijoita. Aktiivisiksi vapaaehtoisiksi laskettiin ne, jotka olivat vuoden 2009 aikana tehneet vähintään 4 tuntia vapaaehtoistyötä. (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2011, 7, 15.)

Tutkimus toteutettiin ILO:n tekemän Manual on the Measurement of Volunteer work ohjeistusten mukaisella kyselyllä. Kysely lähetettiin 186 Punaisen Ristin jäsenjärjestölle. Siinä kartoitettiin vapaaehtoisten määrä, heidän tekemänsä työtunnit, toimintamuoto, johon vapaaehtoisuus liittyi ja tehdyn työn tyyppi. Kyselyn perusteella laskettiin kansantaloudellinen arvo tehdyille vapaaehtoistyölle, mutta myös arvioitiin sen sosiaalista

arvoa. Sosiaalista arvoa työstä todettiin syntyvän niin vapaaehtoiselle, organisaatiolle kuin yhteisölle, jossa vapaaehtoistyötä tehdään. (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2011, 7, 8, 15.)

Punaisen Ristin toiminnassa oli vuonna 2009 mukana 13,1 miljoonaa vapaaehtoista ympäri maailmaa. Vapaaehtoiset ovat mukana toteuttamassa hyvin monimuotoista toimintaa, joka tutkimuksen puitteissa jaoteltiin neljään pääluokkaan. Nämä ovat katastrofipalvelut, terveyden edistämispalvelut, rauhan ja yhteisöllisyyden lisäämiseen tähtäävät palvelut sekä yleiset tukipalvelut. Tutkimuksessa on huomioitava se, että kaikki saadut tulokset perustuvat kyselyyn vastanneiden järjestöjen arvioihin vapaaehtoistyöstä. Standardoidut määritelmät vapaaehtoisuudelle lisäävät vastausten tarkkuutta, ja käyttöön otettu ”Manual on the Measurement of Volunteer work” ohjeistus, auttoikin vastaajia vapaaehtoistyön raportoinnissa erityisesti selventämällä siihen liittyviä käsitteitä. (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2011, 8, 17, 20.)

Kansantaloudellisen arvon laskemisen kannalta oli tärkeää tietää myös toimialat, joilla vapaaehtoiset tekevät töitä. Kansantaloudellisen arvon laskemisen menetelmäksi valittiin jälleenhankinta-arvo menetelmä, joka on esitelty tarkemmin CIRIEC Internationalille tehdyssä tutkimuksessa (Salamon ym. 2011). Koska Punainen Risti toimii useissa maissa, laskettiin jokaiselle toimialalle kansainvälinen keskimääräinen palkka Yhdysvaltain dollareissa (USD), jota käytettiin vapaaehtoistyön arvon perustana. Tällä arvonnäytetyksen menetelmällä Punaisen Ristin vuoden 2009 toiminnan vapaaehtoistyön arvoksi saatiin 5,9 miljardia Yhdysvaltain dollaria (USD). (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2011, 19, 34.)

Punainen Risti on yksi suurista kansainvälisistä kansalaisjärjestöistä, jonka toiminta perustuu pitkälti vapaaehtoistoimintaan. Opinnäytetyössä tutkittava kansalaisjärjestö MLL Tampereen osasto on samalla tapaa toiminnassaan riippuvainen vapaaehtoistoimijoista, vaikkakin toimii vain paikallisesti. Tutkimuksessa oli myös käytetty kansantaloudellisen arvon määrittämiseen samaa menetelmää, joka valikoitui opinnäytetyössä käytettäväksi menetelmäksi. Tutkimuksessa avatut kolme ulottuvuutta vapaaehtoistyön sosiaaliselle arvolle ovat myös sellaiset, joita opinnäytetyössä käytetään vapaaehtoistyön vaikuttavuutta pohdittaessa.

4.3 Vapaaehtoistyön rahallisen arvon määrittämisen menetelmä

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvon määrittämisen menetelmäksi valikoitui jälleenhankinta-arvo menetelmä, jota käytettiin myös kahdessa edellä esitellyssä tutkimuksessa. Jälleenhankinta-arvo menetelmässä vapaaehtoistyön arvo määritetään sen pohjalta, paljonko saman työmäärän palkkakustannukset olisivat, jos työ tehtäisiin palkkatyönä. Verrokkina käytettävän palkkatyön palkka määritellään esimerkiksi vapaaehtoistyön toimialan keskimääräisen palkan perusteella. Mikäli verrokkitoimialaa on haasteellista löytää, voidaan valita myös jokin muu peruste palkalle.

MLL Tampereen osaston tapauksessa vapaaehtoistyötä tehdään hyvin monialaisesti, joten yksittäistä verrokkitoimialaa on mahdoton määritellä. Näin ollen palkan määrittämiseen haluttiin valita jokin vapaaehtoistyön moninaisuutta paremmin kuvaava peruste. Verrokkipalkaksi valittiin MLL Tampereen osaston työntekijöiden keskimääräinen tuntipalkka, sillä heidän työnkuvissaan on samaa monipuolisuutta kuin osastolle tehtävässä vapaaehtoistyössä.

Jälleenhankinta-arvomenetelmä sopii muita esiteltyjä menetelmiä paremmin MLL Tampereen osaston tapaukseen, sillä se suhteellisen helposti toistettavissa, ja saadut tulokset ovat helposti käsiteltävässä muodossa. Verrattuna esimerkiksi esiteltyyn sosiaalisten hyötyjen menetelmään, jossa kaikille tuotetuille palveluille täytyisi joko määritellä asiakkaiden kokema arvo tai löytää verrokkina toimiva maksullinen palvelu, on jälleenhankinta-arvomenetelmän toteuttaminen huomattavasti helpompaa muun normaalin toiminnan ohessa. Myös esitelty vaihtoehtokustannusmenetelmä olisi toiminnan kannalta haasteellinen, sillä sen puitteissa täytyisi selvittää joko jokaisen vapaaehtoisen kokema arvo omalle vapaa-ajalleen tai määrittää jonkinlainen yhteneväinen vaihtoehtoinen kustannus vapaaehtoistyöhön käytetylle ajalle. Jälleenhankinta-arvomenetelmään valittu verrokkipalkkakustannus vaihtelee luontaisesti toiminnan kasvaessa ja kehittyessä, eikä sen uudelleen laskeminen vaadi esimerkiksi laajoja aikaa ja resursseja vieviä kyselytutkimuksia.

Valitussa jälleenhankinta-arvomenetelmässä on paljon samaa kuin esitellyssä RegFin-mallissa, mikä olisikin toinen hyvin MLL Tampereen osaston tapaukseen sopiva menetelmä. RegFin-malli vaatii kuitenkin enemmän hyvin tarkkaa numeraalista tietoa, jota

MLL Tampereen osastolla ei kerätä. Lisäksi mallin käyttäminen ja siitä saatujen tulosten esittely ei ole yhtä helppoa kuin jälleenhankinta-arvomenetelmässä. Valittu menetelmä onkin helpoin vakiinnuttaa toteutettavaksi vuosittain ja siitä saadut tulokset ovat selkeässä helposti esitettävässä ja perusteltavassa muodossa.

Kuten RAY:lle tehdystä tutkimuksesta käy ilmi, on tärkeää, että avustuksia hakevat tahot voivat todentaa omaa toimintaansa. MLL Tampereen osasto saa opinnäytetyön puitteissa tehdyn vapaaehtoistyön määrän kartoituksen ja arvon määrittäminen avulla työkaluja, joilla se voi tulevaisuudessakin tuottaa tietoa toiminnastaan sidosryhmilleen. Kun vapaaehtoisten työtuntien seuranta vakiinnutetaan osaksi MLL Tampereen osaston vapaaehtoistoimintaa, saadaan jatkossa seurattua myös vapaaehtoistyön määrän sekä moninaisuuden kehittymistä pidemmällä aikavälillä.

4.4 Vapaaehtoistyön sosiaalisen arvon määrittämisen menetelmä

Rahallisen arvon lisäksi vapaaehtoistyöstä puhuttaessa pohditaan usein sen sosiaalista arvoa. Kuten aiemmin todettiin, pelkän rahallisen arvon määrittäminen ei yksin useinkaan kuvaa vapaaehtoistyön kokonaisarvoa. Tämän opinnäytetyön puitteissa keskitytään pääasiassa rahalliseen arvoon, mutta on syytä mainita myös vapaaehtoistyön vaikuttavuuden sekä sosiaalisen arvon arviointi. Kuten edellä esitellyistä tutkimuksista käy ilmi, on sosiaalista arvoa vielä haasteellisempi arvioida kuin rahallista. Yleensä sitä pyritään kartoittamaan erilaisen kyselyiden ja haastatteluiden perusteella, mikä olisi mahdollista myös MLL Tampereen osastolla.

Sosiaalista arvoa ajatellessa on myös otettava huomioon tutkimuksissakin esiin noussut seikka, ettei vapaaehtoistyöllä ole arvoa vain palveluiden käyttäjille tai laajemmin sille yhteiskunnalle, missä vapaaehtoistyötä tehdään. Sosiaalista arvoa vapaaehtoistyöstä saavat myös vapaaehtoiset itse ja ne organisaatiot, joille vapaaehtoistyötä tehdään. Tästä syystä, mikäli halutaan kartoittaa vapaaehtoistyön todellista vaikuttavuutta kattavasti, on pyrittävä saamaan selville kaikkien vapaaehtoistyön ketjuun liittyvien osapuolten kokema arvo. Vaikuttavuutta ja sosiaalista arvoa kartoittava tutkimus tukisi rahallisen arvon määrittämistä ja loisi lisää välineitä toiminnan todentamiseen sidosryhmille.

4.5 MLL Tampereen osaston monimuotoinen vapaaehtoistyö

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston toimintaa kuvaa hyvin sen vapaaehtoistyön moninaisuus. Rahallisen arvon määrittämisen lisäksi myös moninaisuuden kartoittamisella on selkeä tarkoitus toiminnan todentamista ajatellen. Jotta toiminnan laaja-alaisuus on helposti esitettävässä muodossa, luotiin vapaaehtoisrekisteri tukemaan toiminnan moninaisuudenkin esittämistä.

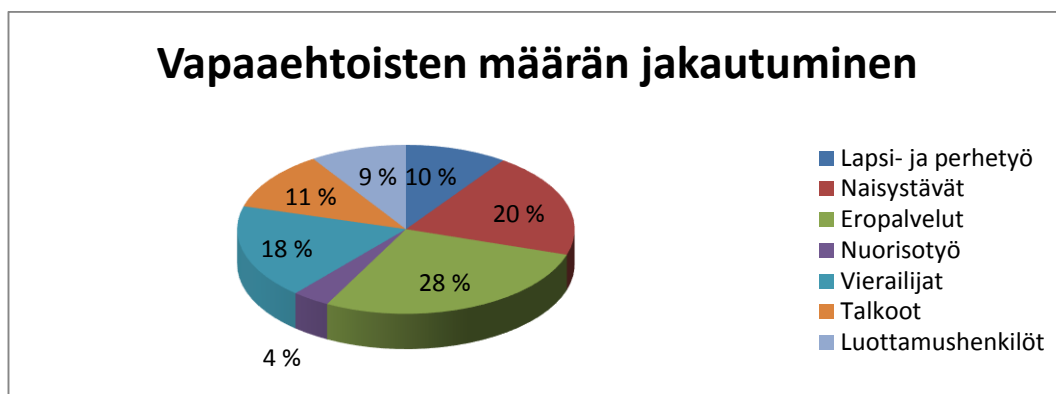
Rekisterissä, joka on luotu Microsoft Excel -ohjelmalla, on välilehti jokaista tämän hetkistä vapaaehtoisuuden toimintamuotoa varten. Rekisterin muodostaminen jokaiselle vapaaehtoisuuden haaralle erikseen helpottaa kunkin toimintamuodon vapaaehtoistyön määrän erillistä seuranta. Lisäksi uudet toimintamuodot on helppo lisätä rekisteriin omiksi seurattaviksi kokonaisuuksikseen uusien välilehtien muodossa.

Rekisteri on luotu helppokäyttöiseksi, jotta sitä voidaan myös tulevaisuudessa käyttää tietojen keräämiseen vapaaehtoisista. Näin pyritään varmistamaan vapaaehtoisrekisterin keräämisen muodostuminen vakiintuneeksi toimintamalliksi, jolloin tietojen vertailu pitkällä aikavälillä on myös vapaaehtoistyön moninaisuuden osalta tulevaisuudessa mahdollista. Koska rekisteri sisältää henkilötietoja, on sille myös tehty henkilötietolain (Henkilötietolaki 1999) mukainen rekisteriseloste. Yhteensä rekisteri sisältää 219 vapaaehtoisen tiedot.

Liitteenä 1 ovat kuvakaappaukset rekisterin eri välilehdiltä. Kuvakaappauksissa ei näy rekisteriin tallennettuja vapaaehtoisten tietoja, vaan ainoastaan se, millaisia tietoja rekisterin eri välilehdet sisältävät. Välilehtiä on yhdeksän, joista yksi on kokoava grafiikkavälilehti. Muut kahdeksan välilehteä kuvaavat kukin yhtä MLL Tampereen osaston toimintamuotoa. Toimintamuodot ovat lapsi- ja perhetyö, naisystävät, eropalvelut, nuorisotyö, opiskelijat, vierailijat, talkoot ja luottamushenkilöt. Nämä toimivat eräänlaisina yläotsikoina, minkä lisäksi jokaiselle vapaaehtoiselle on vielä erikseen määritetty tarkemmin hänen tekemänsä vapaaehtoistyö. Esimerkiksi lapsi- ja perhetyön alta löytyvät niin kerhomummit kuin sururyhmän vetäjät. Näitä vapaaehtoisuuden varsinaisia ilmenismuotoja on rekisterissä yhteensä 17 erilaista.

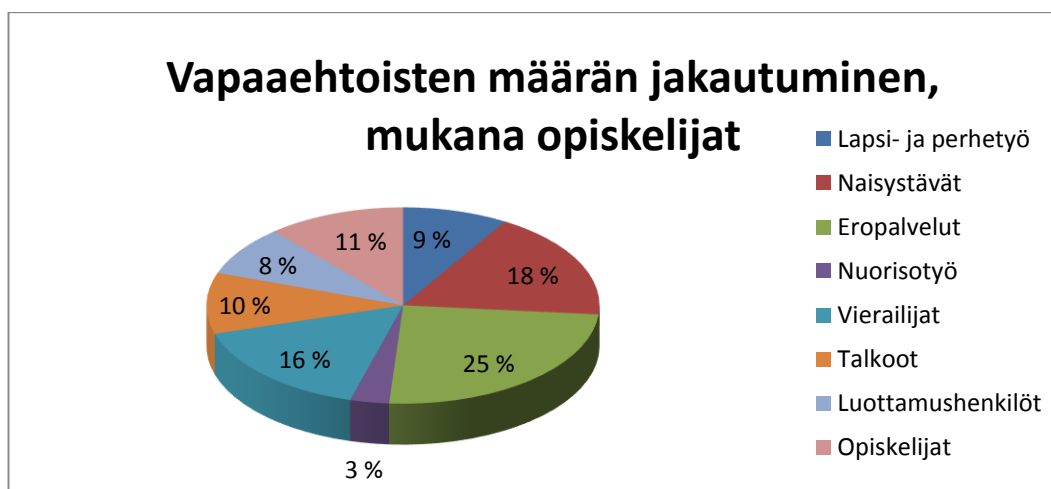
Rekisteristä käy ilmi vapaaehtoisten lukumäärällinen jakaantuminen toimintamuotojen kesken. Tämän avulla voidaan seurata vapaaehtoisten määrän kehitystä eri toiminta-

muodoissa ja tarvittaessa rekrytoida lisää vapaaehtoisia kohdistetusti, jonkin tietyn toimintamuodon pariin. Vapaaehtoisten lukumäärällinen jakaantuminen on myös esitetty graafisesti rekisterin grafiikkavälilehdellä. Kuvio 1 näyttää vapaaehtoisten jakaantumisen seitsemälle toimintamuodolle. Tämä johtuu siitä, että opiskelijat ovat muusta vapaaehtoistoiminnasta niin paljon poikkeava toimintamuoto, että toimeksiantajan kannalta oli hyödyllistä muodostaa graafinen esitys ensin ilman opiskelijoita. Tämä helpottaa vertailua eri toimintamuotojen vapaaehtoisten määrää tarkastellessa.

Kuvio 1. Vapaaehtoisten lukumäärällinen jakaantuminen toimintamuodoille

Opiskelijat ovat kuitenkin tärkeä osa osaston toimintaa, joten edellä esitetyn seitsemälle toimintamuodolle jakautuvan graafisen esityksen lisäksi, muodostettiin myös opiskelijat sisältävä kuvio. (Kuvio 2) Kuten kuvioista 2 huomaa, ovat opiskelijat lukumäärällisesti neljänneksi suurin toimintamuoto. Lukumäärällisesti eniten vapaaehtoisia työskentelee eropalveluiden parissa.

Kuvio 2. Vapaaehtoisten lukumäärällinen jakaantuminen toimintamuodoille, mukana opiskelijat

5 MLL TAMPEREEN OSASTON VAPAAEHTOISTYÖN MÄÄRÄ

Opinnäytetyön tekeminen alkoi vapaaehtoisrekisterin muodostamisella. Osan MLL Tampereen osaston vapaaehtoisista kanssa oli tehty kirjallinen vapaaehtoisso-
pimus, osa oli jo rekisteröity sähköisestikin. Rekisterin kokoamisen kannalta merkittävä osa vapaa-
ehtoisista oli kuitenkin tilanteessa, jossa heidän kanssaan ei ollut lainkaan tehty erillistä
vapaaehtoisso-
pimusta. Tällaisia tapauksia olivat muun muassa kymmeniä vuosia toi-
minnassa mukana olleet ja hetkellisesti vapaaehtoistyötä esimerkiksi talkoiden merkeis-
sä tehneet.

Rekisteriin kerättiin tiedot kaikista löydettävissä olleista lähteistä, kuten vapaaehtoisso-
pimuksista ja vanhoista yhteystietorekistereistä. Lisäksi vapaaehtoistyöntekijöitä kirjat-
tiin osaston työntekijöiden muistin ja arkitoiminnassa olevien vapaaehtoisten avustuk-
sella, sillä rekisteristä haluttiin mahdollisimman kattava. Tietojen keräämiseen meni
huomattava määrä aikaa, sillä vapaaehtoisten tietojen löytäminen oli paikoin erittäin
haasteellista. Panostuksestakin huolimatta takautuvasti tehty rekisteri on vain voimak-
kaasti suuntaa antava, sillä kaikkia vapaaehtoisia ei tavoitettu tai mahdollisesti edes saa-
tu kirjattua osaksi vapaaehtoisrekisteriä.

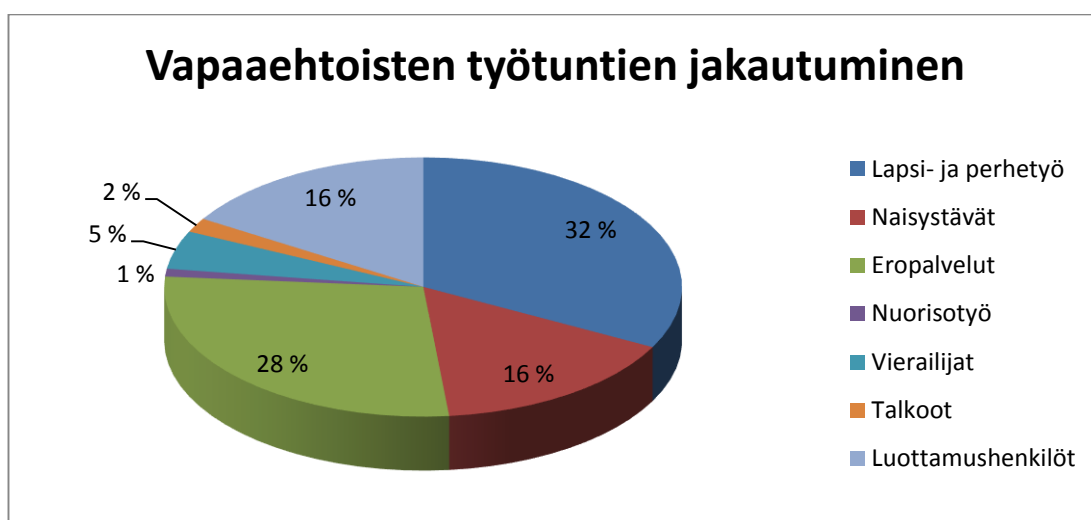
Rekisteriin kerättiin vapaaehtoisten yhteystiedot, tehdyn vapaaehtoistyön muoto sekä
vapaaehtoisena aloittamisvuosi niistä vapaaehtoisista, joista kyseisiä tietoja oli saatavil-
la. Vapaaehtoisista pyrittiin myös kartoittamaan ne, jotka ovat jo lopettaneet toimintan-
sa MLL Tampereen osaston vapaaehtoisina. Näille vapaaehtoisille merkittiin rekisteriin
myös lopettamisajankohta. Lisätietokohtaan merkittiin MLL Tampereen osaston toi-
minnalle merkittävät lisätiedot vapaaehtoisesta. Liitteenä 1 ovat kuvakaappaukset eri
vapaaehtoisryhmille tehdyistä rekistereistä. Näistä kuvakaappauksista ilmenee rekiste-
rien sisältämä tieto, mutta henkilötietosuojasta johtuen kuvakaappauksista on poistettu
kaikki vapaaehtoisten henkilöllisyyteen viittaava aineisto.

Samalla, kun tietoja vapaaehtoisista kerättiin rekisteriin, alettiin jo tiedossa olevia va-
paaehtoisia kontaktoida heidän työtuntejaan koskien. Päätettiin, että tunteja tarkastellaan
tämän opinnäytetyön puitteissa aikaväliltä 1.1.–31.8.2014. Aikaväli valittiin edellä mai-
nituksi kahdeksaksi kuukaudeksi, sillä tietojen kerääminen aloitettiin syyskuussa 2014,
mutta toimeksiantajan toiveesta pyrittiin keräämään tiedot mahdollisimman pitkälti

vuodesta 2014. Näin rekisteri saatiin mahdollisimman valmiiksi vuoden 2014 osalta opinnäytetyön puitteissa.

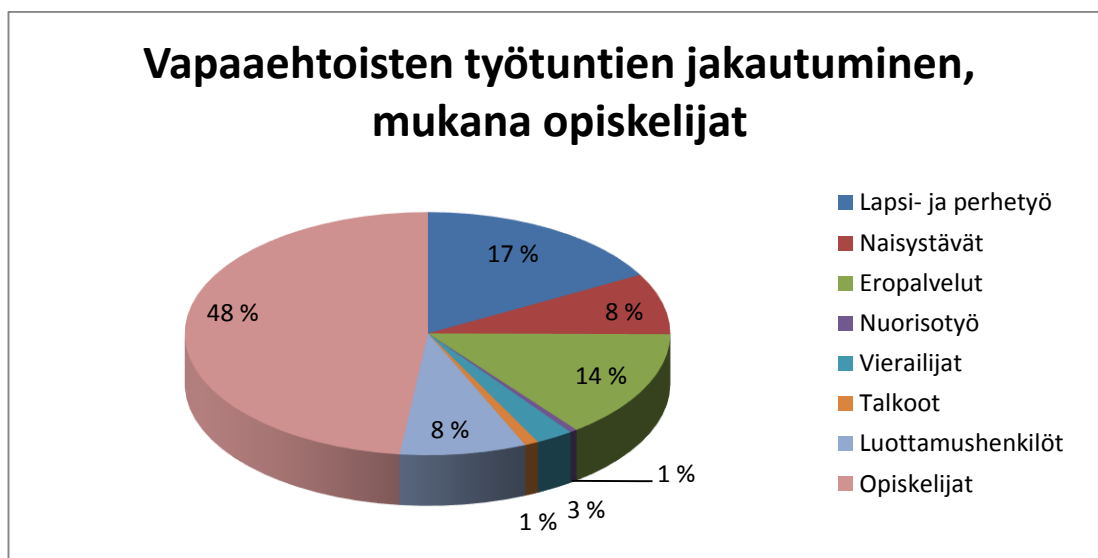
Tietoja kerätään tulevaisuudessakin, mutta valittu kahdeksan kuukautta otetaan ensimmäiseksi tarkasteluväliksi, jonka pohjalta voidaan vertailla tulevien työtuntien kirjauksia. Niille vapaaehtoisille, joilta oli tiedossa sähköpostiosoite, lähetettiin sähköpostiviesti (liitteenä 2) työtuntien kartoittamiseksi. Kontaktointi hoidettiin osin myös kasvotusten sekä puhelimitse tehdyillä haastatteluilla, erityisesti niissä tapauksissa, joissa sähköpostiosoitetta ei ollut saatavilla. Puhelimitse kontaktointi toimi myös jatkotoimenpiteenä niille, jotka eivät vastanneet saamaansa sähköpostiin. Aktiivinen kontaktointivaihe aloitettiin rekisterin keräämisen ohella syyskuun 2014 puolivälissä ja saatiin päätökseen marraskuussa 2014. Kontaktoimalla tavoitettiin lopulta 98 % kaikista rekisteriin kerätyistä 219:sta vapaaehtoisesta.

Vapaaehtoisrekisteri on muodostettu niin, että myös tehtyjä työtunteja voidaan tarkastella joko kokonaisuutena tai jokaisen toimintamuodon osalta erikseen. Kahdeksan toimintamuodon kaikkien vapaaehtoisten yhteenlaskettu kokonaistyötuntimäärä oli 1.1.–31.8.2014 välillä 7143 tuntia. Myös työtunteja ajatellen on toimeksiantajan kannalta hyödyllistä tarkastella ensin seitsemää toimintamuotoa ilman opiskelijoita, jotka tekevät harjoittelujensa puitteissa huomattavan määrän työtunteja. Kuviossa 3 on esitettyä työtuntien jakaantuminen seitsemälle toimintamuodolle. On otettava huomioon, että kun opiskelijat jätetään pois, työtunteja on yhteensä 3704 tuntia.

Kuvio 3. Vapaaehtoisten työtuntien jakautuminen seitsemälle toimintamuodolle

Opiskelijat, jotka tekevät erilaisia harjoitteluita sekä opinnäytetöitä MLL Tampereen osastolle tekevät työtuntimäärällisesti huomattavan suuren osan osaston vapaaehtoisuustyöstä. Tämä on luonnollista, sillä tehdessään harjoitteluja opiskelijat ovat päivittäin osallisina osaston toiminnassa. Vaikka lukumäärällisesti opiskelijat ovat toimintamuotona neljänneksi suurin, ovat he työtunneilla mitattuna suurin yksittäinen toimintamuoto. Kuvio 4 näyttää työtuntien jakaantumisen kokonaisuutena, jossa mukana ovat myös opiskelijoiden tekemät työtunnit.

Kuvio 4. Vapaaehtoisten työtuntien jakautuminen, mukana opiskelijat

Kun vertaillaan kuvioita 2 ja 4 huomataan, että vapaaehtoisten lukumäärällisesti suurin toimintamuoto, eropalvelut, on tehdyissä työtunneissa vasta kolmantena. Lukumäärällisesti kolmanneksi vähiten vapaaehtoisia työllistävä lapsi- ja perhetyö sen sijaan on tehtyjen työtuntien perusteella toiseksi suurin toimintamuoto. Pelkän lukumäärän pohjalta onkin mahdoton tehdä päätelmiä siitä, mitkä osa-alueet todellisuudessa ovat suuressa roolissa MLL Tampereen osaston toiminnassa.

Vapaaehtoisrekisteriin lisättiin myös kaava, jolla voidaan laskea vapaaehtoistyön kokonaismäärän henkilötyövuosina. Henkilötyövuosi tarkoittaa työaikaa, jonka yksi kokopäiväinen työntekijä tekee vuodessa. Laskentakaavana käytetään kuukausittaista työaikaa kerrottuna 12:sta. Vuosilomat sisältyvät henkilötyövuoteen. (Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry 2014.) MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön määrä henkilötyövuosiksi muutettuna laskettiin siis kaavalla $7143 / (160 \times 12)$. Kaavassa saatu vapaaehtoistyön kokonaistuntimäärä jaetaan töitä 40 tuntia viikossa tekevän henkilötyövuodelle. Tulokseksi saatiin, että rekisteriin kerätyn kahdeksan kuukauden aikana

vapaaehtoistyötä oli MLL Tampereen osastolle tehty noin 3,7 henkilötyövuoden verran. Vapaaehtoistyön määrä henkilötyövuosina on toimeksiantajan kokemuksen perusteella yksi useimmiten kysyttyjä tunnuslukuja. Mikäli sama työmäärä haluttaisiin tehdä palkkatyönä, olisi jo kahdeksan kuukauden aikana tehdyn vapaaehtoistyön tekemiseen täytynyt palkata melkein neljä täysiaikaista työntekijää.

5.1 MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön rahallinen arvo

Vapaaehtoistyön rahallisen arvon määrittämisen menetelmäksi valittiin jälleenhankinta-arvo menetelmä. Menetelmässä vapaaehtoistyön arvon määrittäminen perustuu laskelmaan siitä, paljonko saman työmäärän tekeminen palkkatyönä maksaisi. MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön monimuotoisuudesta johtuen, sille ei voida valita yksittäistä verrokkitoimialaa. Näin ollen päätettiin, että kustannus lasketaan MLL Tampereen osaston palkallisten työntekijöiden keskimääräisen tuntipalkan mukaan.

Yhteensä vapaaehtoiset tekivät työtunteja 7143 tunnin verran aikavälillä 1.1.–31.8.2014. Verrokkina käytetään tietoja MLL Tampereen osaston viimeisimmästä vahvistetusta tilinpäätöksestä, joka on vuoden 2013 tilinpäätös. Vuoden 2013 tilinpäätöksessä näkyvät palkkakustannukset sivukuluineen ovat 232517,15 euroa, jotka jakautuivat 8 työntekijälle. Palkallisista työntekijöistä 4 oli osa-aikaisia. Työtuntien jakaantuminen ja yhteenlaskettu määrä palkallisille työntekijöille on eritelty taulukossa 1. Vuosittaisiin kokonaistyöaikoihin on laskettu mukaan myös vuosilomat.

TAULUKKO 1. Palkallisten työntekijöiden työtunnit

	Työntekijöiden lukumäärä	Viikoittaiset työtunnit	Yhteenlasketut vuosittaiset kokonaistyöajat
Kokoaikaiset	4	37,5	$4 \times 37,5 \times 52 = 7800$
Osa-aikaiset	1	35	$35 \times 52 = 1820$
Osa-aikaiset	2	25	$2 \times 25 \times 52 = 2600$
Osa-aikaiset	1	18	$18 \times 52 = 936$
Yhteensä			13156

Yhden palkatun työtunnin hinta saadaan jakamalla palkkakustannukset sivukuluineen yhteenlasketulla työtuntimäärällä $232517,15\text{€} / 13156\text{h} = 17,67\text{€/h}$. Yhdelle palkatulle työtunnille lasketun hinnan $17,67\text{€/h}$ perusteella voidaan laskea vapaaehtoistyön rahallinen arvo kertomalla vapaaehtoistyötuntien määrä saadulla palkkakustannuksella. Tällöin vapaaehtoistyön rahalliseksi arvoksi saadaan $7143\text{h} \times 17,67\text{€/h} = 126216,81\text{€}$. Tulokseksi saatu $126216,81\text{€}$ kuvaa kahdeksan kuukauden aikana kertyneiden vapaaehtoistyötuntien rahallista arvoa, joka perustuu saman työmäärän tekemiseen palkallisena.

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti laski omassa tutkimuksessaan kansantaloudellisen arvon koko Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuoden 2009 vapaaehtoistoiminnalle (Laasanen 2011). Kun verrataan Ruralia-instituutin koko Mannerheimin Lastensuojeluliittoa koskevaa kansantaloudellisen arvon määrittystä ja nyt tehtyä MLL Tampereen osaston arvon määrittystä, saadaan suuntaa antava käsitys MLL Tampereen osaston toiminnan koosta verrattuna koko liittoon. Tutkimukset on kuitenkin toteutettu eri ajan-kohtina ja eri menetelmillä, joten vertailua ei voida tulkita muuten kuin suuntaa antavana.

Koko liiton vapaaehtoistoiminnan kansantaloudelliseksi arvoksi arvioitiin Ruralia-instituutin toimesta keskimäärin 12 miljoonaa euroa vuodessa, perustuen vuoden 2009 tietoihin järjestön toiminnasta. Tämä jaettuna tasan kaikille 558 paikallisyhdistykselle olisi noin 21505 euroa vuodessa paikallisyhdistystä kohti. MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvo määritettiin vain kahdeksan kuukauden vapaaehtoistyön työtuntien perusteella sekä käyttäen eri menetelmää kuin Ruralia-instituutti. Kuitenkin tulokseksi saatu $126216,81$ euroa osoittaa selkeästi sen, että MLL Tampereen osasto kuuluu paikallisyhdistyksenä liittonsa suurien toimijoiden joukkoon.

MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvon määrittämisessä saatu tulos perustuu vapaaehtoisten itsensä tekemiin arvioihin omista työtunneistaan. Lisäksi koottu rekisteri on tehty takautuvasti pohjautuen vajavaisiin tietoihin, joten ei voida olla aivan varmoja onko rekisteriin saatu merkityksi kaikki MLL Tampereen osastolle vapaaehtoistyötä tehneet. Aivan kaikkia rekisteriin merkittyjä ei myöskään tavoitettu vastaamaan työtunteja kartoitettaessa. Vastausprosentti oli 98 %, joten valtaosalle rekisteriin merkityistä vapaaehtoisista saatiin tieto työtunneista. Vaikka saatu tulos ei ole tarkka, kuvaa se hyvin MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvoa. Sitä voidaan käyttää todentamaan

toimintaa erilaisille sidosryhmille ja kun tulevaisuudessa tietoja kerätään vapaaehtoisilta jatkuvasti, saadaan eri vuosien tietoja myös vertailtua keskenään.

5.2 Tulevaisuuden tuntien kerääminen ja menetelmät

Tulevaisuudessa nyt luotua rekisteriä päivitetään tasaisesti, jotta samanlaista, takautuvasti työtunteja keräävää tutkimusta ei tarvitse tehdä. Rekisterin täydentyessä tulevaisuuden tiedoilla, on mahdollista vertailla pidemmällä aikavälillä vapaaehtoistyön kehitystä ja siinä esiintyviä trendejä. Lisäksi tämä vertailutieto on hyödyllistä, kun sidosryhmille halutaan todentaa toiminnan kehittymistä ja kasvua.

Tulevaisuudessa työtuntitiedot kerätään kootusti kaksi kertaa vuodessa. Uusille vapaaehtoisille pidettävissä perehdytyksissä esitellään työtuntien kirjaamiseen tarkoitettu menetelmä. Tulevaisuudessa tietoja kerätään lomakkeen (Liite 3) avulla. Tämä lomake jaetaan ja sen käyttö ohjeistetaan aina uusien vapaaehtoisten perehdyttämisen yhteydessä. Vapaaehtoisille lähetetään sähköpostitse muistutusviesti työtuntien kootusta kirjaamisesta kaksi kertaa vuodessa. Lomake jaettiin ensimmäisen kerran vapaaehtoisille perehdytyksen yhteydessä 29.9.2014.

Lisäksi luotiin lomakkeet, joihin MLL Tampereen osaston työntekijät merkitsevät hetkelliset vapaaehtoisuudet. Näitä ovat esimerkiksi vierailevat luennoitsijat tai esittelijät sekä lyhyet työharjoittelujaksot, kuten peruskoulun TET-jaksot. Nämäkin tiedot siirretään vapaaehtoisrekisteriin, sillä osastolle tehdään paljon toiminnan kannalta tärkeitä, lyhytkestoisia vapaaehtoistöitä sekä esimerkiksi yksittäisiä talkootöitä. Lomake lyhyille työharjoittelujaksoille löytyy liitteenä 4 ja lomake vierailijoille löytyy liitteenä 5. Pidemmistä työharjoittelujaksoista on aina työharjoittelusopimus, jossa määritellään harjoittelijan tekemät työtunnit. Näissä tapauksissa työtunnit siirretään suoraan tehdystä sopimuksesta vapaaehtoisrekisteriin.

Nyt luotuja lomakkeita voidaan käyttää tulevaisuudessa myös pohjana, mikäli vapaaehtoisrekisteriin halutaan lisätä jokin uusi kartoitettava alue. Sellaisia voi tulla toiminnan kasvaessa tai muuttuessa, jolloin on tärkeää saada uudet muuttuneet toimintamuodot tallennettua nekin työtuntiansa osalta rekisteriin. Uusia vapaaehtoislomakkeita voidaan myös luoda, jos huomataan puutteita nyt takautuvasti tehdyssä rekisterissä.

Kuten nyt luodussa rekisterissä, on myös tulevaisuudessa hyödyllistä tehdä saaduista tiedoista graafisia esityksiä. Niiden käyttäminen niin omissa sisäisissä dokumenteissa ja -koulutuksissa kuin sidosryhmille toimintaa todentaessa, on selkeä tapa kertoa toiminnan moninaisuudesta ja koosta. Kunhan tietoja on kerätty useammalta vuodelta, on myös varmasti hyödyllistä tehdä vertailua saatujen tietojen kesken grafiikankin muodossa. Tällöin mahdolliset muutokset, toiminnan kasvaminen ja muu kehittyminen ovat helposti ymmärrettävässä muodossa, jota voidaan hyödyntää myös tulevaisuuden toimintaa suunniteltaessa.

6 POHDINTA

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen syyskuussa 2014 samalla, kun aloitin viimeisen työharjoitteluni suorittamisen MLL Tampereen osastolle. Työ eteni pitkään vapaaehtoisrekisterin muodostamisen, siihen tietojen keräämisen ja erilaisten siihen liittyvien lomakkeiden luomisen parissa. Ne olivat ensisijaisia saavutettavia asioita, sillä rekisterin ja muun siihen liittyvän materiaalin valmistuminen rivakalla aikataululla oli opinnäytetyön toimeksiantajalle tärkeää. Oli myös tärkeää, että pääsin perehdyttämään organisaation työntekijät vapaaehtoisrekisterin käyttämiseen sekä muokkaamiseen niin, että rekisteri saatiin nopeasti osaksi osaston arkipäivän toimintaa.

Opintoni Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelmassa ovat suuntautuneet projektijohtamiseen, mikä näkyi myös opinnäytetyöni toteuttamisessa. Loin opinnäytetyölle ikään kuin projektiaikataulun, jossa erilaiset työvaiheet linkittyivät toisiinsa, muodostaen selkeän kokonaisuuden, jonka avulla työ valmistui laaditussa aikataulussa. Projektin vaiheet olivat karkeasti lajiteltuina rekisterin ja lomakkeiden luominen, työtuntien kerääminen, arvon määritysmenetelmien tutkiminen, arvon määritysmenetelmän valinta, arvon määrittämisen tekeminen ja raportin valmistelu. Kaikki osa-alueet tulivat suoritetuiksi niille suunnitellussa ajassa ja kokonaisuutenakin projekti pysyi hyvin tehdyn suunnitelman mukaisena.

Projektijohtamisen suuntautumiseni oli hyödyksi erityisesti aikataulutuksen ja suunnittelun sekä järjestelmällisen etenemisen kannalta. Se auttoi minua luomaan selkeän rakenteen toteutettavalle projektille. Opinnäytetyöni aihe sen sijaan tukee kiinnostustani yhteiskunnan erilaisten toimijoiden rooleja kohtaan. Oma järjestötaustani kannusti tutustumaan tarkemmin voittoja tavoittelemattoman organisaation toimintaan. Vapaaehtoistyön arvon määrittäminen oli yksi mielenkiintoisista aiheista, joita voittoja tavoittelemattoman toiminnan arvon todentamiseen liittyy.

Vallitseva tiukka taloustilanne luo suuren tarpeen myös kolmannen sektorin palveluille, mutta samalla kiristää niille jaettavien avustusten määriä. Tästä johtuen kolmannen sektorin organisaatioille on entistä tärkeämpää pystyä osoittamaan toimintansa hyödyllisyys niin rahoittajille kuin muille sidosryhmilleen. Erilaisten arvonmääritysten tekeminen ja toisinaan jopa tarkan numeraalisen tiedon kerääminen jää kuitenkin helposti or-

ganisaatioiden jokapäiväisen toiminnan ylläpitämisen takia tekemättä. Tähän tarpeeseen ja haasteeseen tämä opinnäytetyö pyrki omalta osaltaan vastaamaan MLL Tampereen osaston tapauksessa.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi vapaaehtoisrekisteri, josta koottiin opinnäytetyön puitteissa työtuntikartoitus aikaväliltä 1.1.–31.8.2014. Rekisteri luotiin joustavaksi ja helpposti muokattavaksi kokonaisuudeksi, jonka ylläpito on mahdollista organisaation muun toiminnan ohella. Lisäksi luotiin rekisterin keräämistä tulevaisuudessa helpottavia työkaluja, kuten lomakepohjia vapaaehtoisuuden erilaisille muodoille.

Rekisterin ja kartoituksen lisäksi opinnäytetyön puitteissa tutustuttiin useisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin tutkimuksiin vapaaehtoistyöstä sekä sen arvon määrittämisestä. Näiden tutkimusten perusteella valittiin arvon määritysmenetelmät ja valitulla menetelmällä laskettiin MLL Tampereen osaston vapaaehtoistyön arvoksi 126216,81€. Nykytilanne arvioitiin ja kartoitettiin mahdollisimman tarkasti, mutta opinnäytetyön tulokset ovat vain voimakkaasti suuntaa antavia, sillä ne perustuvat vapaaehtoisten omiin arvioihin työtunneistaan ja osin puutteellisiin tietoihin. Tehty tutkimus on kuitenkin toimeksiantajan kannalta validi. Sen tuloksia on mahdollista soveltaa toimeksiantajan käyttöön ja niistä on mahdollista johtaa jatkotutkimuksia tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tuloksia tullaan käyttämään muun muassa toimeksiantajan toiminnan esittelyjen yhteydessä sekä sisäisissä dokumenteissa. Tuloksia tullaan hyödyntämään niin toimintakertomuksissa kuvaamaan jo toteutuneen toiminnan laajuutta kuin toimintasuunnitelmissa pohjana tulevaisuuden toiminnan suunnittelulle. Lisäksi saatuja tuloksia voidaan käyttää erilaisten rahoitusten hakuprosesseissa, todentamaan toimintaa numeraalisesti mahdollisille rahoittajatahoille. Nykyisille rahoittajille näitä lukuja taas esitellään toiminnan kehittymistä ja erilaisten hankkeiden edistymistä kuvaavien seurantaraporttien yhteydessä. Johtuen näistä jatkuvista tarpeista toiminnan todentamiseen useilla erilaisilla tavoilla, on toimeksiantajan kannalta erittäin hyödyllistä vakiinnuttaa vapaaehtoistoiminnan seuranta pysyväksi osaksi toimintaansa.

Opinnäytetyö keskittyi vapaaehtoistyön rahallisen arvon määrittämiseen, mutta sen puitteissa huomattiin myös selkeä tarve vapaaehtoistyön sosiaalisen arvon järjestelmälliselle kartoittamiselle. Tulevaisuudessa olisikin mahdollista tehdä tämän opinnäytetyön puitteissa luotujen menetelmien rinnalle sosiaalista arvoa kartoittavia tutkimuksia, joiden

tuottamalla tuloksilla voitaisiin todentaa toiminnan sosiaalista vaikuttavuutta rahallisen arvon lisänä. Tällaiset laadulliset tutkimukset vapaaehtoistyöstä ja sen eri osapuolien kokemasta arvosta MLL Tampereen osaston toiminnan osalta, tuottaisivat selkeästi osastoa hyödyttävää tietoa, jonka avulla olisi mahdollista niin todentaa arvoa sidosryhmille kuin kehittää sisäisiä toimintamalleja.

Opinnäytetyö oli ammattikorkeakouluopintojeni viimeinen tilaisuus vielä kerran haastaa itseni. Se antoi mahdollisuuden laajentaa osaamistaan sekä kerätä huomattavan määrän tietoa oman tulevaisuuteni kannalta kiinnostavasta aiheesta. Opinnäytetyöstä ei tule pakkopullaa ja puurtamista, kun sen tekee todelliseksi näytteeksi kaikesta siitä, mitä on oppinut.

LÄHTEET

Evans, K. 2014. You can't put a price on the value of charity work. The Guardian. 6.11.2014. Luettu 12.1.2015. <http://www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2014/nov/06/you-cant-put-a-price-on-the-value-of-charity-work>

GHK. 2010. Volunteering in the European Union. Final Report. Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency and Directorate General Education and Culture. 17.2.2010. Luettu 14.1.2015 http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf

Harju, A. 2005. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. 2. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura

Harju, A. 2014. Kansalaisyhteiskunta. Kansalaisyhteiskunnan keskeiset piirteet. Luettu 5.12.2014. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan_keskeiset_ominaispiirteet

Henkilötietolaki 22.4.1999/523

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2011. The value of volunteers. Imagine how many needs would go unanswered without volunteers. A publication of the Red Cross and Red Crescent Academic Network. Tammikuu 2011. Luettu 21.12.2014. <http://www.ifrc.org/Global/Publications/volunteers/IFRC-Value-of-volunteers-report-EN.pdf>

Kochevar J. 2012. Value of Volunteering: Acts small and large priceless. The Business Times. 6.3.2012. Luettu 12.1.2015 <http://thebusinesstimes.com/?p=7940>

Konttinen E. 2014a. Jyväskylän yliopisto. Sanasto. Kolmas sektori. Luettu 5.12.2014. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Konttinen E. 2014b. Jyväskylän yliopisto. Sanasto. Kansalaisyhteiskunta. Luettu 8.12.2014. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisyhteiskunta>

Koskiahon, B. 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 15-38

Laasanen J. 2011. Vapaaehtoistön kansantaloudelliset vaikutukset. Raportteja 70. Helsingin yliopisto Ruraali-instituutti. Luettu 8.12.2014. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja70.pdf>

Laurinkari, J. (toim.). 2007. Yhteisötalous. Johdatus perusteisiin. Helsinki: Yliopistopaino

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2014. Tietoa MLL:stä. Luettu 15.11.2014. <http://www.mll.fi/ml/>

- Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuosikertomus 2013. Luettu 15.11.2014.
http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/b6fff50134d64a5c6888df582d54c613/1416070639/application/pdf/20944477/vuosikertomus_2013_nettiin.pdf
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri. 2014a. Hämeen piiri. Paikallinen toiminta. Luettu 15.11.2014. http://hameenpiiri.mll.fi/hameen-piiri/paikallisyhdistykset/paikallinen_toiminta/
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hämeen piiri. 2014b. Yhteystiedot. Piirihallitus. Luettu 15.11.2014. <http://hameenpiiri.mll.fi/yhteystiedot/piirihallitus/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. 2014a. Tietoa meistä. Organisaatio. Henkilöstö. Luettu 15.11.2014 <http://tampere.mll.fi/tietoa-meista/organisaatio/henkilosto/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. 2014b. Tietoa meistä. Organisaatio. Toimipisteet. Luettu 15.11.2014. <http://tampere.mll.fi/tietoa-meista/organisaatio/toimipisteet/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. 2014c. Lapset ja perheet. Luettu 15.11.2014. <http://tampere.mll.fi/lapset-ja-perheet/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. 2014d. Luettu 15.11.2014. <http://tampere.mll.fi/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. 2014e. Eropalvelut. Luettu 15.11.2014. <http://tampere.mll.fi/eroperheiden-kohtaamispaikka/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. 2014f. Nuoret. Luettu 15.11.2014 <http://tampere.mll.fi/nuoret/>
- McCloughan P., Batt W., Costine M. & Scully D. 2011. Second European Quality of Life Survey. Participation in volunteering and unpaid work. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Luettu 14.1.2015
http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2011/02/en/1/EF1102EN.pdf
- MLL Tampereen osasto ry strategia 2012-2014
- MLL:n Suunta 2024 Luettu 4.12.2014 http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/8020a03053c51313e3a2befb6f995efc/1417695694/application/pdf/22407197/MLLn_Suunta2024.pdf
- Pessi A. & Oravasaari T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys 2010. Luettu 8.12.2014.
http://www.kansalaisareena.fi/RA_Yraportti23.pdf
- Pättiniemi, P. 2007. Yhteisötalous Suomessa. Teoksessa Laurinkari, J. (toim.). 2007. Yhteisötalous. Johdatus perusteisiin. Helsinki: Yliopistopaino, 93-118

Ruuskanen P., Selander K. & Anttila T. 2013. Palkkatyössä kolmannella sektorilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 20/2013. Luettu 5.12.2014. http://www.tem.fi/files/37094/TEMjul_20_2013_web_27062013.pdf

Salamon L. M., Sokolowski W. & Haddock M. A. 2011. Measuring the economic value of volunteer work globally: concepts, estimates, and a roadmap to the future. *Annals of Public and Cooperative Economics*. CIRIEC International 82 (3), 217-252. Luettu 21.12.2014. <http://www.sosyalinovasyonmerkezi.com.tr/yayin/4020110005.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Julkaistu 18.7.2012. Luettu 5.12.2014. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/vastuutahot/yksityinen_sektori

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry. 2014. Työelämäsanasto. Henkilötyövuosi. Luettu 30.12.2014. <http://www.tyoelamasanasto.fi/h/henkilotyovuosi/>

Tilastokeskus. 2011. Ajankäytöntutkimus 2009. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö. Päivitetty 16.9.2011. Luettu 4.12.2012. http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_fi.pdf

Yeung A. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta?. Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry. Helsinki: Hakapaino

Wymer W., Knowles P. & Gomes R. 2006. Nonprofit marketing. *Marketing Management for Charitable and Nongovernmental Organizations*. California: Sage Publications Inc.

Liite 2. Sähköposti työtuntien keräämiseen

Hei MLL Tampereen osaston vapaaehtoinen,

Vapaaehtoistyö, jota teette, on yksi osastomme kantavista voimavaroista, joten haluaimmekin alkaa kartoittaa sen todellista määrää.

Teen harjoitteluni puitteissa Mannerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osastolla tutkimusta vapaaehtoistemme tekemistä työtunneista. Olette ilmoittautuneet meille yhdeksi näistä korvaamattomista tekijöistä, joten lähestyn teitä tietojen keräämisen merkeissä.

Keräämme nyt tietoja alkuvuodelta 2014, mutta tietoja on tarkoitus kerätä myös tulevaisuudessa. Mikäli olette tehneet vapaaehtoistöitä vuoden 2014 aikana, pyydämme teitä ilmoittamaan meille arvionne tekemienne työtuntien määrästä. Mikäli sen sijaan olette jo lopettaneet vapaaehtoisena toimimisen, ennen vuoden 2014 alkua, pyydämme teitä vain ilmoittamaan lopettamisajankohtanne.

Pienimmätkin tuntimäärät ovat meille arvokkaita, joten niidenkin kirjaaminen tutkimukseen auttaa meitä määrittelemään, kuinka paljon vapaaehtoistyötä todellisuudessa tehdään. Alla näette taulukon, jota voitte käyttää esimerkkinä työtunteja kirjatessanne. Olipa tekemienne työtuntien määrä mikä vain, toivomme teidän kirjaavan ne meille ylös.

Nimi	Toiminta, jossa olette mukana	Tehdyt työtunnit 1.1.-31.8.2014

Vastaisuudessa pyrimme keräämään työtuntitietoja tasaisesti, jotta voimme tilastoida vapaaehtoistyön määrää MLL Tampereen osaston toiminnassa. Olette korvaamaton osa toimintaamme ja haluammekin tunteja keräämällä päästä kertomaan panoksestanne myös muille.

Mikäli teille herää kysyttävää tutkimuksesta tai työtuntien kirjaamisesta, vastaamme mielellämme kysymyksiin puhelimitse tai sähköpostitse!

Puh.
03 2130 721

Sähköposti
laivapuistonperhetalo@mll-tre.fi

Ystävällisin terveisin,

Outi Lehtonen
Harjoittelija
Mannerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osasto ry

Liite 3. Tulevaisuuden työtuntien keräämisen lomakepohja

Vapaaehtoisen tuntiseurantalomake

Tekemäsi vapaaehtoistyö on meille ensiarvoisen tärkeää. Siksi haluammekin pysyä selvillä siitä, kuinka paljon vapaaehtoistyötä todellisuudessa tehdään. Pysyäksesi mukana tekemistäsi vapaaehtoistyön työtunneista on hyvä kirjata niitä tasaisesti ylös. Alla olevaan taulukkoon voit kerätä kuukausittain tekemäsi työtunnit ja lähettää ne sitten kootusti laivapuistonperhetalo@mll-tre.fi kaksi kertaa vuodessa (Joulu- sekä kesäkuun lopussa).

Nimi

Kuukausi	Toiminta, jossa olet mukana	Vapaaehtoistyön tuntimäärä
Tammikuu		
Helmikuu		
Maaliskuu		
Huhtikuu		
Toukokuu		
<u>Kesäkuu</u> (tuntien lähetys)		
Heinäkuu		
Elokuu		
Syyskuu		
Lokakuu		
Marraskuu		
<u>Joulukuu</u> (tuntien lähetys)		

Kirjaamalla työtuntinne ja lähettämällä ne meille säännöllisesti, autatte meitä kehittämään toimintaamme ja varmistamaan, että tekemänne arvokas työ tulee huomioiduksi.

Kiitos tekemästäsi työstä ja sen kirjaamisesta!

Liite 4. Lyhyiden työharjoittelujaksojen lomake

Opiskelijat

Kun sovitte lyhyen harjoittelujakson tekemisestä (esim TET-harjoittelun) kirjaattehan tähän ylös opiskelijan tiedot, jotta vapaaehtoisrekisteri pysyy ajan tasalla. Tiedot täydennetään puolivuositain (joulu- ja kesäkuun lopussa) rekisteriin.

[illegible]

Liite 5. Vierailijalomake

Vierailijat

Kun sovitte vapaaehtoistyönä tehtävistä vierailevista lu-
ennoitsijoista tai esittelijöistä, kirjatkaa vierailijan tiedot
tähän ylös, jotta vapaaehtoisrekisteri pysyy ajan tasalla.
Tiedot täydennetään puolivuositain (joulu- ja kesäkuun
lopussa) rekisteriin.

[illegible]